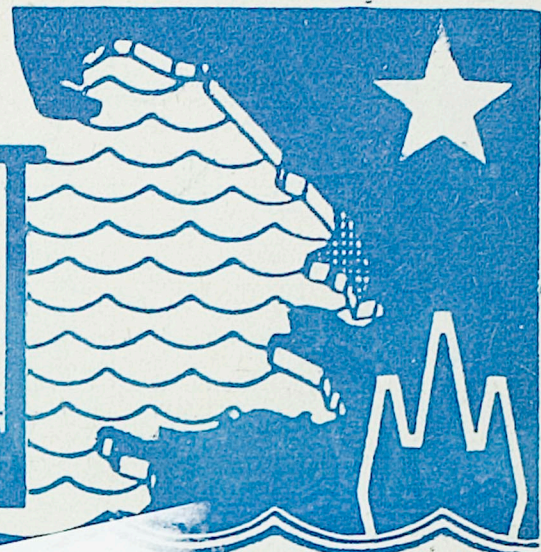

SLOVENSKI TADRAN

LETO III, STEV. 44

Koper, petek 22. oktobra 1954

POŠTNA ŠTEVILKA 10 DIN

POT K SODELOVANJU in kominformovska zagata

Ob splošni ugotovitvi, da je rešitev tržškega vprašanja velik doprinos miru in sodelovanju med narodi ter spricho zelo ugodnega odmeva po vsem svetu smo lahko pričakovali konkretnjših izjav o tem sodelovanju, predvsem pa o vprašanju italijansko - jugoslovanskih odnosov in medsebojnega sodelovanja, do katerega pričakujejo, da bo prišlo zdaj, ko je z ureditvijo tržške zadeve odpadla ena najresnejših ovir, ki je to sodelovanje zavirala in onemogočala. Ni dvoma, da gospodarske in druge narodne koristi obeh držav narekujejo potrebo po boljših odnosih. Med njimi pa je tudi potreba po dobrem sosedstvu, do katerega ni ves čas po vojni prišlo prav zaradi tega kočljivega vprašanja, ki je bilo žarišče sporov in je neprestano zastiralo te odnose.

Dejstvo je, da si obe sosednji državi lahko v marsičem pomagata in se gospodarsko dopolnjujeta. Poživitev gospodarskih stikov bi imela za posledico tudi poživitev kulturnega in političnega sodelovanja. Jugoslavija ni nikoli zanikala te potrebe. V pokojnih letih je nešteto krat želela urediti sporna vprašanja in nešteto krat dala različne pobude, ki zgovorno dokazujejo njeno pripravljenost in željo po boljših sosedskih odnosih. Zato danes ne gre za nobeno spremembo naše zunanje politike do Italije, ampak samo za nadaljevanje naših miroljubnih prizadevanj, ki so v zadnjem času rodila tako velike in lepe uspehe, da jih priznava vse napredno človeštvo.

Predsednik Tito je v razgovoru z dopisnikom ANSA med drugim poudaril tudi to, da morata obe državi iskati poti za vsestransko sodelovanje. Uvodoma pa je dejal, da ne moremo govoriti o odstranitvi vseh ovir naenkrat. Potrebni so potrpežljivost, vztrajnost in iskanje načina in možnosti sodelovanja ter ustvarjanje razpoložnosti v obeh državah. Tu je torej bistvo tega vprašanja, ki zahteva pripravljenost na obeh straneh ter naslonitev na zdrave podlage medsebojnega spoštovanja in popolne enakopravnosti.

Izjave predsednika Tita so sprejeli v Rimu z zadovoljstvom in izrazili svojo pripravljenost in željo, da pride do tega sodelovanja. Prav tako ugodno so komentirali Titove besede tudi drugod po svetu, in pozdravili so jih zlasti v Trstu. To je razumljivo, saj je ljudstvo omejenih predelov najbolj zainteresirano na dobrem sosedstvu, razen tega pa le-to jamči, da bodo dosledno izvajane tudi določbe podpisane spomenice, kar je pravzaprav preizkusni kamen bodočega sodelovanja.

Medtem ko so italijanski zunanji minister Martino in drugi vodilni državniki v parlamentarni razpravi poudarili pomen sporazuma v tem smislu, so intervencije monarhistov in mislinov v parlamentu jasno pokazale, kje so nadaljnje ovire za vzpostavitev tesnejših odnosov med obema državama. Razen tega, da se ne odrekaajo svojim pretenzijam, ki jih vseskozi gojijo glede na ozemlje »onstran vzhodne meje«, so jih zlasti tri v peti tiste določbe spomenice o tržškem vprašanju, ki jamčijo našemu

žiclju v bivši coni A in Trstu nemoteni nacionalni razvoj in izživljanje.

Tako sta poslanec MSI Cognatti in poslanec PNM napadala določbe o slovenskih kulturnih domovih, češ da to pomeni grožnjo italijanski kulturi v Trstu. Težko jima je tudi priznati popoln neuspeh lanskega 8. oktobra in takratne enostranske rešitve, ki je tej reakcionarni gospodi vsekakor mnogo bolj ugajala. Zato je monarhist Lucifero tudi izjavil, da bi brez 8. oktobra ne bilo sporazuma. Izjava je pravzaprav čudna, saj mu spricho določil spomenice, ki pomenijo negacijo osmo- oktobrskih sklepov, mora biti pač jasno, v čem je razlika, če ga prav ta določila toliko bodejo.

Dogodki zadnjih dni so prav tako še enkrat razgalili, da ~~ba~~ kominformistične politike v Italiji in Trstu. Kot je znano, je Sovjetska Zveza v svojem sporočilu OZN pozitivno ocenila sporazum o tržškem vprašanju in priznava, da pomeni doprinos k utrditvi miru. To je prav gotovo realna ocena in tudi edino pametna, kajti ves svet je o tem prepričan in bilo bi neumestno in smešno, trditi drugače.

Vendar pa skušajo voditelji italijanske kominformistične partije zadevo povsem drugače prikazati. Zato je generalni sekretar Togliatti v svoji izjavi, ki je bila objavljena v kominformovskem glasilu »Unità« to »pojasnil« približno takole: Sporazum je bil sklenjen z vojnoujskaskimi nameni, toda ker ga je SZ odobrila, je postal orodje miru. Seveda je nekaj podobnega mnogo lažje napisati, kot pa zagovarjati. Zato Togliatti ni prišel na parlamentarno razpravo, češ da je bolan.

Nenni pa je v parlamentu gladko izjavil, da se ne strinja z oceno Višinskega. Sporazum ni prispevek k miru, lahko pa to utegne še postati. Mimogrede naj omenimo tudi to, da ima glede »vzhodne meje isto stališče, kakor že omenjena reakcionarna gospoda iz tabora neofašistov in monarhistov. Tudi zanj je še vedno odprto to vprašanje. Najbolj pa je obžaloval, da ni bilo pritiska na Jugoslavijo in da je prišlo do sporazuma v sodelovanju z njo kot enakim partnerjem. Po njegovem mnenju bi jo morali prisiliti vsaj na to, da bi morala sprejeti mejo »onkraj Kopra«.

Vidališce mahinacije v Trstu pa vsak dan vse bolj očitno kažejo, kako daleč so zavozili v slepo ulico tržški kominformovci. Splošna zmeda v njihovih vrstah, ki prihaja do izraza ob klavnih poskusih prilagoditve novim razmeram, zasnovanjih na modrem načelu »Rešimo, kar moremo, — pomeni njihov popoln polom in razsulo.

Vse skupaj pa preveča zločinska želja, škodovati socialistični Jugoslaviji. Peče jih naš ugled v svetu, naša samostojnost, doslednost in odločnost, katera nedvoumno demantira politiko, ki jo oni vodijo do delovnih ljudi v njihovi lastni državi posebej in do krepitve socialističnih sil v svetu na splošno.

Zato si želijo pritiska na Jugoslavijo in zato nočejo priznati tistega, kar priznavajo vsi.

Nova državna meja med Jugoslavijo in Italijo je v glavnem že določena. Podrobneje jo bo določila mešana jugoslovansko-italijanska komisija. V teh dneh se bodo naše čete premaknile na novo mejo. Vasi, ki nam bodo še pripadle, bodo priključene občinam Koper okolica. Za te vasi bo na Skofijah poslovala izpostava občinskega ljudskega odbora z referati za gospodarstvo, prosveto, socialno politiko in zdravstvo ter drugimi. Urediti bo treba predvsem vprašanje delavcev, ki so zaposleni tu in onstran nove meje. Za ta vprašanja je veliko zanimanje po vseh vaseh. Na žalost nova meja še vedno onemogoča vsem, kot so Gabrovica, Osp in druge, direktno prometno zvezo z okrajnim središčem. Njihovo cesto na Skofije štirikrat preseka. Prebivalci teh vasi so že naslovili na Zvezni izvršni svet prošnjo, naj intervenira, naj bi mejo tako popravili, da bi ostala vsa cesta na naši strani.

Na sliki: Nova meja bo 6 m za belo stavbo (restavracija »La Caravella«), ki bo v Jugoslaviji. Slikano pri Sv. Jerneju. V ozadju Lazaret, ki ostane onstran meje.

Sprehod PO SVETU

Tudi v preteklem tednu je bilo na mednarodnem političnem pozorišču mnogo važnih dogodkov. Dne 17. t. m. so bile na Spodnjem Avstrijskem, na Dunaju, na Soltsograškem in v Vorarlbergu volitve v deželne zbornice, ki so se zaključile tako, da je vladna koalicija obdržala dosedanj položaj. Na več glasov so dobili socialisti, komunisti so izgubili znatno število glasov, pravicistična Zveza neodvisnih pa je doživela poraz s tem, da je dobila polovico manj glasov kot pri volitvah leta 1953.

Eno izmed najbolj perečih vprašanj v Nemčiji je posarsko vprašanje. Po rešitvi tržaškega vprašanja je vprašanje pripadnosti Posarja še bolj stopilo v ospredje ne le nemške in francoske, temveč splošne zapadnoevropske politike, in zato si le-ta prizadeva, da bi odpravila spor radi Posarja, ki kali odnose med Nemčijo in Francijo in s tem zavira splošno sodelovanje med narodi zapadne Evrope. Vprašanje Posarja, ki spada med največje kamne spotike na poti k francosko-nemškemu sožitju, je postalo vprašanje malone vse Evrope, ki z raznimi nasveti in predlogi skuša pomagati rešiti to vprašanje. Med vrsto načrtov za ureditev tega vprašanja je bil predložen tudi načrt o »evropeizaciji« Posarja. Po tem načrtu bi prišlo posarsko ozemlje pod upravo določene zapadnoevropske politične organizacije. Toda Nemčija in Francija skušata najti kako drugo rešitev. Dne 19. t. m. so se začela pogajanja, ki naj bi priviedla do kompromisne rešitve tega spornega vprašanja.

Poleg prizadevanja, da bi rešila vprašanje Posarja v svojo korist, si Nemčija prizadeva, da bi dosegla od Francije privolitev v to, da se lahko ponovno oboroži. Dejstvo, da je predsednik francoske vlade Mendès-France očitno naklonjen zahtevi Nemcev po ponovni oborožitvi, daje le-temu upanje, da bodo izposlovali v Parizu zadevno privolitev. To naj bi po možnosti izposloval Adenauer med svojim obiskom v Parizu. Poleg tega pa se bodo v kratkem sestali v Parizu politični in vojaški zastopniki 14 držav, ki se bodo dokončno domenili o sprejemu Zapadne Nemčije v Zapadno zvezo. Na tem sestanku bo verjetno dokončno rešeno tudi vprašanje ponovne nemške oborožitve.

V nekaj vrstah

DŽUBA. Južni Sudan vse odločnejše zahteva avtonomijo. Te dni se je pričela v mestu Džuba konferenca predstavnikov plemen Južnega Sudana. Le-ti so zahtevali od sudanske vlade, da izda avtonomni statut za pokrajino Južnega Sudana. Toda temu se upira vlada Ismaila El Azarija.

TEHERAN. Iranski verski voditelj Kašani se je izjavil proti angleško-iranskemu sporazumu. Dejal je, da ta sporazum, ki velja 40 let, pomeni vračanje agresivnega britanskega imperializma pod novo krinko in da 25 milijonov funtov šterlingov, ki jih je izplačala Anglija Iranu, ponovno postavlja slednjo pod britanski gospodarski in politični vpliv ter uničuje rezultate borbe iranskega naroda za nacionalizacijo petrolejske industrije.

OSLO. Angleško letalo na reaktivni pogon »Cambera« je prvič preletelo severni tečaj. To letalo je letelo dva dni v višini nad 15.000 m z brzino 800 km na uro. Smoter poleta je bil ugotavljanje pogojev poleta v polarni coni.

WASHINGTON. Jugoslovanska vlada je zahtevala od ZDA, da izročijo jugoslovanskim oblastem ustaškega vojnega zločinca Andrija Artukovića, Paveličevega notranjega ministra, toda doslej so bila vsa prizadevanja brezuspešna. Svoj čas se je Artuković pritožil pri ameriških oblasteh proti jugoslovanski zahtevi po njegovi izročitvi kot vojnega zločinca. Te dni pa je jugoslovansko državno tajništvo za zunanje zadeve dobilo sporočilo, da je zvezno vrhovno sodišče ZDA zavrnilo Artukovićevo pritožbo proti sklepu zveznega prizivnega sodišča o njegovi izročitvi. Po sklepu vrhovnega sodišča se predmet Artukovića ponovno vrača prvostopenemu sodišču v izročitveni postopek.

Med najpomembnejše notranje politične dogodke v Angliji sodi sestava nove Churchillove vlade. Kot svojo desno roko je Churchill še dalje obdržal v zunanje političnem resoru Edena, ki naj bi postal njegov naslednik. Da bi prišlo do ureditve tega Churchillovega načrta, ki je hkrati načrt konzervativne stranke, se le-ta resno pripravlja na bližajoče se parlamentarne volitve v nadi, da bo tudi po teh volitvah ostali na krmilu. Toda tudi laburisti se živahno pripravljajo na volitve, ki bodo prihodnje leto, in Attlee trdi, da bo laburistična stranka spet prevzela vodstvo Velike Britanije.

Dne 19. t. m. je bil po dolgem sporu končno sklenjen angleško-egiptovski sporazum o Suez. Pogodba, v kateri je med drugim določen umik britanskih oboroženih sil s področja Suez, velja 7 let. V tej pogodbi si je Velika Britanija med drugim zagotovila svoboden prelet svojih letal, ki bodo na področju Suez, čez vse egiptovsko ozemlje. Dalje je v pogodbi rečeno, da bodo britanske čete ponovno »aktivirale« suesko oporišče, če bi prišlo do napada proti državam Arabske lige ali proti Turčiji. Te čete, pravi dalje pogodba, bodo spet odpoklicane »kakor hitro bo prenehala agresija«.

Medtem ko v OZN razpravljajo o razorožitvi in prepovedi uporabe atomskega orožja v vojne namene, sta bili prav te dni reorganizirani za potrebe »atomskega vojskovanja« ena ameriška pehotna in ena oklopna divizija, ki bosta sodelovali pri prvih večjih poskusnih operacijah, kakršne bi bile potrebne v atomski vojni. Že to nazorno dokazuje, da si človeštvo ne more veliko obetati od pravkaršnjih razprav o prepovedi atomskega orožja. Vsaka izmed držav, ki poseduje to orožje, nagovarja drugo, naj se odpove uporabi tega orožja, na drugi strani pa se nobena noče odpovedati temu. Deveto zasedanje Generalne skupščine OZN, na katerem se razpravlja o razorožitvi, je sicer pokazalo, da je mednarodna napetost popustila, toda na drugi strani je pokazala tudi to, da še vedno vlada med velikimi silami nezaupanje, ki utegne prej ali slej privedi do novih zapletljav in do nove mednarodne napetosti.

V sklop najnovejših političnih in diplomatskih dogodkov na Daljnem vzhodu spada v prvi vrsti obisk predsednika indijske vlade Nehruja v Vietnamu in LR Kitajski. V razgovoru s Ho Ši Minhom, predsednikom Severnega Vietnama, je Ne-

hru izjavil, da je njegovo potovanje samo informativnega značaja, hkrati pa je poudaril potrebo po čim tesnejšem sodelovanju Indije z Vietnamom, Laosom, Kambodžo v skupnem prizadevanju za ohranitev miru na azijskem kontinentu. V razgovoru z dopisnikom ameriškega časopisa »Loo« pa je Nehru dejal, da ameriški ugled v Aziji zelo upada, ker Amerika podpira krivične stvari in da so se Amerikanci izenačili s kolonializmom, ko so podpirali francoske okupatorje v Indokini. Dalje je Nehru dejal omenjenemu dopisniku, da Amerikanci ne ravna po prav, ker podpirajo diskreditirane lutke kot so Čankajšek, Sing Man Ri in Bao Daj. Vse, to je dejal Nehru, vzbuja nezaupanje v ameriško politiko v Aziji. Nato je Nehru obsodil ZDA, ker nočejo priznati LR Kitajske in vprašal, kako morejo ZDA ignorirati obstanek tako velike dežele, ne glede na to, ali je Amerikancem sedanj režim všeč ali ne.

Po obisku v Hanoju je Nehru nadaljeval pot v Peking, kjer se je sestel z Mao Ce Tungom in Ču En Lajem, s katerima se je razgovarjal o azijskih vprašanjih. V kitajskih političnih krogih si obetajo od tega obiska sodelovanje Indije s Kitajsko in nov prispevek k skupnim naporom za ohranitev miru v Aziji in ostalem svetu.

Ta žena iz Hrvatina bo ostala v vasi. Edina slovenska zastava v Hrvatinih je plapolala pred njeno hišo.

Dne 20. oktobra letos je slavil Beograd, glavno mesto naše države, desetletnico svoje osvoboditve. Za njegovo svobodo so prelivali kri borci vseh naših narodov, iz vseh krajev naše domovine. Toda to ni edina vez, ki veže Beograd ob tej zgodovinski proslavi z našimi ostalimi kraji. Vse naše republike imajo svoje praznike, ki so posvečeni dnevom vstaje in dnevom osvoboditve. Toda dan osvoboditve Beograda, simbola bratske skupnosti vseh naših narodov, pomeni veliko več kot običajno proslavo. Osvoboditev Beograda je zapečatila dokončno usodo okupatorja in njegovih slug, čeprav je do popolne osvoboditve vseh naših krajev preteklo še sedem mesecev. Zato je bila in bo ostala osvoboditev Beograda simbol osvoboditve vse naše dežele in je to praznik vseh naših narodov.

VTISI Z MILJSKIH HRIBOV

Skoraj ne vem, kako bi začel izreči vse, ki sem jih nabral med obiskom tistih vaš, ki bodo te dni priključene k Jugoslaviji. Ljudje so se oddahnili, ko so izvedeli, da bodo meje premaknili proti Trstu. »Tako je prav,« so dejali, »čim dalj tem bolje za nas.«

Po vaseh, ki bodo priključene k Jugoslaviji, so razni nepoklicani obiskovalci ustvarili neprijetno vzdušje. S svojo protijugoslovansko propagando so premamili nekatere domačine, da so sklenili izseliti se v kraje, ki bodo pripadali Italiji. Tako sem na Skofijah videl tovorni avtomobil, naložen s pohištvo. Pred neko drugo hišo so nakladali seno. Ko sem jih vprašal: »Kam?« so odgovorili: »v Trst.«

Tako odhajajo v negotovost tisti, ki jih je premotila protijugoslovanska, informbirojska propaganda. Zasedelji od te propagande zapuščajo svojo rodno zemljo in odhajajo v neznano prihodnost. Nedvomno bo večina teh ljudi kaj kmalu spoznala svojo zmoto, se skesala in si zaželela vrniti se v svoj rodni kraj, kjer vlada resnična svoboda in je kruha dovolj za vsakega poštenega državljanja.

Ko takole kolesarim po cesti, ki

pelje k Sv. Barbari, dohitim ženo z butaro na glavi. Zanimam se, če le bo kdo iz tamkajšnje okolice tudi izselil. Pove mi, da jih je nekaj že odšlo, za ostale ne ve. »Jaz ostanim!« je poudarila.

Na križišču cest, ki peljejo k Hrvatini, Božičem in k Sv. Brigiti, je več kačipotov, na katerih piše: Bosini, Crevatini, Fanti. Iskal sem poleg teh slovenske napise. Nisem jih zasledil. Kako je torej s tistim »internacionalizmom«, ki so ga tako širokoustno razlagali miljski veljaki? Prav te dni sta italijanski ministrski predsednik Scelba in zunanji minister Martino izjavila v rimskem parlamentu, da je prebivalstvo ozemlja, ki je odstopljeno Jugoslaviji, pretežno slovensko. Precej mrzla polivka za Vidalijs, Pacca in druge!

Pri Sv. Brigiti sem v vinogradu dobil človeka, ki je pregledoval trte. Prav tačas je pripeljal tovorni avtomobil, naložen s pohištvo. Oba sva gledala za njim, dokler ni izginil za ovinkom proti Miljam. Vprašujoče sem ga pogledal. Razumel je in dejal: »Res ni lepo, da tako odhajajo. Ko se bodo stvari poravnale, se bodo še radi vrnili.«

Da, še radi se bodo vrnili.

Nabrežinsko pismo

Vaš tednik (ki ga tudi mi radi čitamo), je že nekajkrat pisal, kako se naš tukajšnji človek krčevito oklepa svoje grude, teh svojih trdnih tal in najbolj uspešnega orožja proti raznarodovanju in potujčevanju. Ali ni to nekaj naravnega? Iz tal, iz zemlje klije življenje, iz domače grude, pa naj si je bogata ali skromna, črpamo pogoje za svoj obstanek in svojo rast, materialno in duhovno, in svojo kulturo. Prvo kulturo je snovala zemljakova roka.

Zato ne more biti zemlja navadno tržno blago. Če pa se v to spremeni, pomeni, da manjkajo njene lastnosti, ki so za pravilne odnose med posameznikom in družbo nujno potrebni oziroma, da je v tisti družbi (narodu, državi) nekaj nezdravega.

Cim bolj je naš dom v nevarnosti, tem bolj ga čuvamo. Katera zemlja pa je predmet takšnih kupčij kot je prav naša? Ni obale, ob katero bi se zaletavali sovražni valovi s takšno silo kot prav v našo. Prihajali so k nam razni mešetarji, da bi nas premamili z denarjem, skovanim iz strupenega sovražstva proti nam. Začutili smo njegov smrad in se tem bolj spojili s svojo zemljo. Naš položaj ni bil in ni lahek, ker je naše bogastvo imetje delovnega razreda: Skromna zemlja in spretnost rok. To je dragoceno imetje, a vendar v naših pogojih, ko imamo nasproti sebi privlačno imetje pomembnih produkcijskih sredstev in v njej neopomirjive sovražnike našega naroda, je to na

še bogastvo sila skromno. Potisnjeni, kot skrajna veja svojega nacionalnega debla, med dva sosedata koskusi kamen, merimo svojo prihodnost z mešanimi čustvi: z merilom težkih izkušenj in rahlim upanjem v iskrenost sporazuma od strani uprave, ki ji bomo izročeni.

Moglo bi se nam očitati, da je naše mnenje zgrešeno, neutemeljeno, preveč enogledno, češ da so se odnosi spremenili. Svet naj nam veruje, da bi mi radi živeli v upanju in prepričanju, da ne bo naš obstanek odslej ogrožen, radi bi čimprej ućakali dan, ko bi mogli jažno priznati našo zmoto. To bi pomenilo preokretnico v naši črni gohovini.

Če pa imamo danes takšno mnenje in je v nas tako malo vere, čigava je krivda? Naša ni! Nikoli nismo posadili nepoštenje na mesto poštenja, krivico na mesto pravice ali zamenjali sovražstvo za prijateljstvo. Če smo še prežeti z dvomi, nam te vsiljujejo izkušnje iz bližnje preteklosti in daljpreteklosti, ko smo bili docela brezupni in prepuščeni fašističnemu žrelu, oziroma pod anglo-ameriško upravo na pol uvačevana in zato večkrat prav kramarsko prevarana količina. Ni lahko zbrisati iz spomina razne pakete, dogovore in drugo mešetarjenje med zavezniki in Italijo, a vse z namenom, da se nas proda kot nevredno tržno blago.

Tudi nam so znana prizadevanja Jugoslavije, da se reši tržaško vprašanje ne le v našem nacionalnem interesu, pač pa tudi v interesu tu-

kajšnjih ljudi. Vse zaman! Na to ozemlje so zavezniki že davno vknjižili Italijo. To dejstvo uvačujemo in s tega stališča presojujemo končno rešitev tega vprašanja v obliki doseženega sporazuma med Italijo in Jugoslavijo in mislimo, da je vsakomur, kdor ne nosi glave v vreči, jasno, da je imela Jugoslavija pri pogajanjih zelo težko stališče. Če je kljub temu uspela zajamčiti naš obstanek, je izvojevala mnogo. Prav tako nam je znana še druga stran sporazuma: Jugoslavija je s njim nameravala doseči zblizanje, sodelovanje in pomiritev z Italijo. Pogajala in pogodila se je kot socialistična dežela, ki ne uvača socialističnih načel le v notranjo politiko, ampak se strogo ravna po njih tudi v svoji zunanji politiki. Zato ima ta sporazum tem večjo zgodovinsko vrednost.

Vse to poznamo, uvačujemo in cenimo, a vendar hkrati negodujemo. Naše ljudstvo se kljub temu ne more sprijazniti s svojo novo usodo in pravi: obljube, svečana zadržila, podpisi — vse prav. Ampak Italija ni še nikoli in nikjer spoštovala in izpolnjevala svojih obvez. Tukaj je podpis, je mednarodni akt, za njim varnostni svet in še kaj. Tudi prav — ampak ali ne bo Italija skušala svoje obveznosti vršiti volj navidezno, podtalno pa nas ukaniiti in to tem laže, ker ima v rokah ključne gospodarske pozicije, upravni aparat in njegovo nam tako sovražno razpoloženje.

Takšna je naša splošna sodb,

čeprav bi vsi radi mislili drugače. Zato si vedno bolj osvajamo tale zaključek: Samo po sebi se nam ne bo nudilo ničesar. To se dogaja v življenju kot redka izjema in nagrada slepe sreče. Hočemo namreč poudariti, da se bodo naše, v posebnem statutu določene pravice, spoštovale in izvajale le v toliko, v kolikor jih bomo sami poznali, se jih zavedali in cenili. Menimo, da niso bile naše moralne sile: naša narodna in družbena zavest, borbenost, dobronamernost, iskrenost, še nikoli na tašni preizkušnji kot so prav v tem delu naše zgodovine. Zapisane in uzakonjene naše pravice so menica, so naše orožje, ki pa bo učinkovito samo v kolikor ga bomo znali sukati. Kmalu bomo lahko izmerili in stehali svoje zdrave sile na na eni in svoje šibkosti na drugi strani.

Ostane nam torej ono orožje, ki so ga pristaši naprednih demokratičnih sil dosledno in vztrajno proglasili za edino uspešno bojno orožje v danih prilikah: enotna borba vseh, ki živijo od svojega kakršnegakoli ročnega ali duševnega dela, enotna borba proti družbenim škodljivcem, ki odrekajo delavnim ljudem njihove socialne, narodom oziroma njihovim manjšinam pa nacionalne pravice.

Ves napredni svet bo v tej naši noteni in častni borbi z nami. In tudi mi z njimi — z demokratičnimi in socialističnimi silami na teh in italijanskih tleh.

Prepričani smo, da bo takšno vzajemno sodelovanje prej ali slej — mi smo mnienja, da v kratkem zgodovinskem razdobju — izvojevalo boljše socialne odnose tukaj in drugod.

Naša trgovinska mreža se postopoma izboljšuje

Podjetja odpirajo nove trgovine. Vprašanje kadrov in strokovnih šol

Po nekaj manj kot enem letu samostojnega poslovanja novih trgovskih podjetij, ki so nastala po reorganizaciji ob koncu lanskega leta, lahko zapišemo, da so spremembe v poslovanju trgovskih obratov v veliki meri pospešile razvoj naše trgovinske mreže.

Po ukinitvi velikih trgovskih podjetij, ki so poslovala z vsem potrošnim blagom od živil in tekstila do obutve, železnine, pohištva in kozmetike, so nastala v naših večjih mestih Kopru, Izoli in Piranu manjša podjetja po posameznih stro-

Naj mimogrede omenimo tudi to, da ponekod menijo, da je odpiranje novih trgovin zvezano z velikim rizikom, ker imamo pri nas že toliko trgovin, kolikor je potrebno glede na potrošnjo in prodajo. Čeprav drži, da imamo letos nekaj več trgovin kot lansko leto, to še ne pomeni, da jih je res tudi preveč. Promet na posamezne osebe v trgovini je pri nas razmeroma visok in povprečno precej višji kot v drugih krajih Slovenije, če izvzamemo Ljubljano in druga večja mesta. Zato podjetja niso bila v težavah za

ta način omogočila, da se strokovno usposobijo za svoj poklic. Nekaj vajencev imajo naša podjetja tudi v trgovski vajeniški šoli v Brežicah.

Vse to pa je premalo. Šola v Izoli je namreč namenjena le vajencem italijanske narodnosti, medtem ko je najbližja šola za vajence slovenske narodnosti v Brežicah, kjer pa jih lahko sprejmejo le določeno število, ki je manjše kot zahtevajo tukajšnje potrebe. Razen tega nastaja tudi vprašanje srednjega trgovskega kadra in s tem potreba po srednji trgovski šoli ali tehnikumu.

To ni zgolj vprašanje trgovskih podjetij koprškega okraja. Vsa Primorska namreč nima danes ene vajeniške, kaj šele srednje strokovne šole. Zato morajo podjetja pošiljati svoje vajence drugam, kjerkoli jih pač lahko sprejmejo vsaj po nekaj, kolikor imajo pač na razpolago prostora. Seveda je zelo težko vzgajati kvalificiran kader pod takimi pogoji.

Končno govori za ustanovitev podobnih šol tudi več drugih okolištin, predvsem pa je že samo omenjeno področje tako veliko, da ne bi vzdrževanje bilo problem. Je pa to verjetno edina pot, če hočemo zagotoviti naši trgovini potrebno strokovno osebje, da ne bodo prav teževe s kadri še nadalje ovirale nadaljnji razvoj trgovine pri nas.

Druga živinorejska razstava v Kopru

Po uspeli prvi živinorejski razstavi koprškega okraja, ki je bila konec lanskega leta, se te dni pripravljajo naše kmetijske zadruge in živinorejci na drugo razstavo. Okrajni živinorejski odbor, ki je dal pobudo tudi za letošnjo razstavo, ne bo poskrbel le za tehnično stran, ampak bo obenem zagotovil, da bo na razstavi le najboljše goveja živina, ki jo imamo v našem okraju.

Zato bo od 21. do 27. oktobra posebna komisija tega odbora pregledala vso tisto živino, za katero so lastniki poslali prijave za udeležbo na razstavi, in določila, katera ustreza zahtevam in postavljenemu kriteriju. V poštev pridejo krave, telice in biki švicarske rjave pasme. Kot predvidevajo, bo na razstavi okrog 100 glav odrasle govede ter 40 do 50 junic in mladih bikcev.

Razstava bo 30. oktobra na prostoru pred kmetijsko zadruzo v Kopru. Od 8. do 13. ure bo ogled razstavljenih živin za obiskovalce razstave in obenem tudi ocenjevanje. Popoldne pa ob tej priložnosti tudi plemenski sejem. Na sejmu bo poleg posameznih goved od tistih, ki so bila razstavljena, tudi druga živina. Vendar velja tudi za plemenski sejem omejitev, da smejo last-

niki pripeljati le živino omenjene švicarske rjave pasme in vnaprej prijaviti število, tako da bo živinorejski odbor seznanjen s številom plemenske živine, ki je na prodaj v koprskem okraju.

Že lanskoletna razstava je vzbudila veliko zanimanje med našimi živinorejci, zato ni nič čudnega, če so se tudi letos radi odzvali in pokazali pripravljenost, da s svoje strani pomagajo, da bo letošnja razstava še bolj uspešna. Saj so podobne razstave pri nas zelo potrebne, posebno še zato, ker je eno izmed najpomembnejših gospodarskih vprašanj okraja prav živinoreja in ker v tem pogledu v zadnjih letih nismo mnogo napredovali. Lahko trdimo, da je stanje v mnogih krajih celo občutno slabše, kot je bilo nekaj let nazaj.

Zato je poleg poučnega pomena, ki ga ima razstava, njena dobra stran v tem, da bo pomagala našim živinorejcem, da končno pridejo do pasme, ki tem krajem najbolj odgovarja. V tej smeri bo treba tudi reševati vprašanje živinoreje pri nas, tako da v prizadevanju za povišanje števila glav ne zanemarimo izboljšanja kvalitete in pasme.

Na kratko

PRVI MOTORJI ZA NAŠE MOTOCIKLE. Tovarna motorjev v Zagrebu bo že prihodnje leto izdelala okrog 5.000 motorjev za motocikle. Do sedaj izdeluje tovarna razna bencinske motorje, ki jih uporabljajo za pogon vsakovrstnih strojev. Izdelovali pa bodo tudi manjše motorje z jakostjo nekaj konjskih sil za obrt in malo industrijo.

TRIJE TRGOVINSKI SPORAZUMI. V mesecu oktobru so naši predstavniki podpisali tri trgovinske sporazume. Podpisani so bil sporazum o trgovinski izmenjavi s Sovjetsko zvezo, ki bo dobavljala Jugoslaviji surovo nafto, bombaž, manganovo rudo, antracit in rotacijski papir. Izvažali pa bomo v Sovjetsko zvezo meso, tobak, konopljeno, etilni alkohol in še nekatere druge izdelke. Drugi sporazum je bil podpisan med FLRJ in Holandijo, tretji pa med FLRJ in Bolivijo.

AKTIVNA MESEČNA BILANCA NAŠE ZUNANJE TRGOVINE V SEPTEMBRU. Po dveh in pol letih je naša zunanja trgovina prvič dosegla minul mesec večji izvoz od uvoza. Naša podjetja so v septembru izvozila raznega blaga v skupni vrednosti 6 milijard in 300 milijonov dinarjev, medtem ko so uvozila za 6 milijard. Izvoz je večji za približno 1 in pol milijarde v primerjavi z izvozom v istem mesecu lani, uvoz pa približno za isto vrednost manjši.

PRIPHODNJE LETO ZA 20% VEČ BAKRA. V borskih rudnikih bakra, ki jih vsa povojna leta vztrajno modernizirajo, bodo prihodnje leto povečali proizvodnjo kar za 20%. Če upoštevamo, da je omenjeni rudnik eden med največjimi v Evropi in ima ogromen pomen za naše gospodarstvo, je predvideno povečanje proizvodnje tega redkega metala med najpomembnejšimi pridobitvami našega rudarstva.

Trgovina »Moda« v Piranu

kah. Seveda niso mogli izvesti idealno tega povsod in zato imamo še danes podjetja, ki poslujejo z zelo raznovrstnim blagom. Vendar pa so povsod dosledno ločili industrijsko blago od živil.

Ustanovitev podjetij istih strok, kot je to primer v Kopru in Izoli, kjer danes poslujejo po dve podjetji izključno z živilom, je že v samem začetku zagotovila medsebojno konkurenco, spriči katere so se kolektivi potrudili, da čim bolj zadovoljijo potrošnike in si na ta način ustvarijo čim širši krog odjemalcev. Medtem pa razen v Kopru ni bilo pogojev za ustanovitev po več podjetij s tekstilom in drugim industrijskim blagom. Zaradi tega je ostalo v tem pogledu več ali manj pri starem. Podjetja so še v naprej imela monopolističen položaj v svojem kraju.

Kar vzrzel skušajo odpraviti naša podjetja zadnje čase. Prva se je opogumila koprška Soča in nedavno odprla svoje poslovalnice s tekstilom v Izoli. Kmalu nato pa je tudi podjetje Moda iz Izole uredilo podobno trgovino v Piranu. Kakor smo zvedeli, namerava odpreti trgovino s tekstilom tudi v Kopru, medtem ko se pripravlja koprski Trgovski dom, da odpre trgovino v Portorožu. Na ta način bodo imele svoje trgovine v Izoli, Portorožu in Piranu po dve podjetji, v Kopru pa celo tri različna podjetja.

plačni fond, na drugi strani pa tudi niso bila prisiljena toliko skrbeti za asortiment. Nekaj novih trgovin bo torej samo koristilo. Saj že danes opazimo spremembe in v vseh omenjenih mestih lahko dobimo veliko več raznovrstnega blaga kot prej. Potrošniki so spriči tega zadovoljni, saj jim ne bo treba hoditi toliko okrog; prav tako pa bo višji tudi skupni promet trgovskih podjetij, ker ne bo več denar odtekal iz okraja.

Razen novih trgovin so mnoga podjetja uredila tudi svoje stare poslovalnice. Največ iniciative sta v tem pogledu pokazali že prej omenjeni podjetji Soča v Kopru in Moda v Izoli. Toda čeprav je OLO že pred meseci povečal odstotek za investicije vsem trgovskim podjetjem, ki so na ta način prišla do sredstev, jih mnoga še niso začela izkoriščati. Čas je, da o tem razmislijo in začno delati, saj je poleg izbire in kulturne postrežbe tudi lepo urejena trgovina, ki privlači potrošnike.

Se vedno pa je za naša trgovska podjetja hudo resno vprašanje strokovnih delovnih moči. Visok odstotek osebja v trgovinah nima potrebne kvalifikacije, prodajalci so največ priučeni in nimajo za seboj vajeniške dobe niti vajeniške ali kate-rekoli podobne strokovne šole. Zato je letos trgovinska zbornica odprla v Izoli vajeniško šolo in tečaj za starejše prodajalce, katerim je na

PARKETARNA-

mala industrija v pomoč prebivalcem na Colu

Col leži na prelomnici, kjer se kmetijske kulture borijo za obstanek s kamenjem in burjo. Majhne njivice v kotlinah so zaščiten z zidovi, da burja ne odnese pridelkov z zemljo vred. Tu bi težko našel v celem letu en popolnoma miren dan.

Živo nasprotje temu kamenitemu in pustemu kraju je Vipavska dolina, ki leži skoro v dosegu roke, kjer se bohotno razvijajo vse poljske kulture in trta. Tu pušča, kamenje in brinje, tam koruza, pšenica, krompir, trta... Kot bi se narava hotela norčevati s prebivalci tega kraja.

Col je med narodnoosvobodilno vlogo igral važno vlogo. Nemci so iz njega napravili postojanko — predstražo Ajdovščine. Bil je štirikrat bombardiran in precej poškodovan. Precej je bila poškodovana tudi parketarna, v kateri so imeli Nemci stanovanja in drugo.

Po osvoboditvi so nekdanji delavci s prostovoljnim delom obnovili parketarno, ki je začela znova obratovati leta 1947. Takrat je parketarna zaposlovala 50 delavcev, od teh 15 žensk. Ženske imajo zaposlitev pri strojih, ki izdelujejo parketne desčice (frize).

Delavci si prizadevajo, da bi čimbolj izpopolnili izdelavo parketnih desčic. Prezidali in razširili so strojni oddelek, nabavili novo veliko gater-žago, ki lahko reže z 20 klinami naenkrat. Ta žaga lahko razžaga do 70 cm debele hlode. Zamenjali so staro lokomobilo, ki je imela le 25 ks, z modernejšo, ki ima 80 ks.

Svoje izdelke pošilja tovarna večinoma na notranji trg, največ v Beograd, Zemun in zatem šele v inozemstvo, v Gorico in Trst. Parketarna izdeluje desčice vseh dolžin in tudi po naročilu kupca samega.

Ta parketarna je velikega gospodarskega pomena za občino Col, ki je v vsem zelo pasivna. Vsi zaposleni delavci in delavke so iz bližnjih vasi Podkraj, Gozd in Višnje. Vse te vasi s Colom vred so zelo pasivne. Pridelajo samo malo krompirja in zelenjave. Vse ostali živijo morajo kupovati v trgovinah.

Parketarna izkorišča vse odpadke, od žaganja, struženja in oblanja. Vse to koristno uporablja pri kurjenju peči, ki sušijo parketne desčice.

Vprašanje, ki ga ne morejo rešiti, so že izrabljeni stroji, ki bi jih bilo treba nadomestiti z novimi. Mogoče bi prav za ta delovni kolektiv, ki si prizadeva, da bi ustregel potrebam notranjega in zunanjega trga, ki niso majhne, zelo prav prišlo malo tiste pomoči iz sklada za pomoč pasivnim krajem.

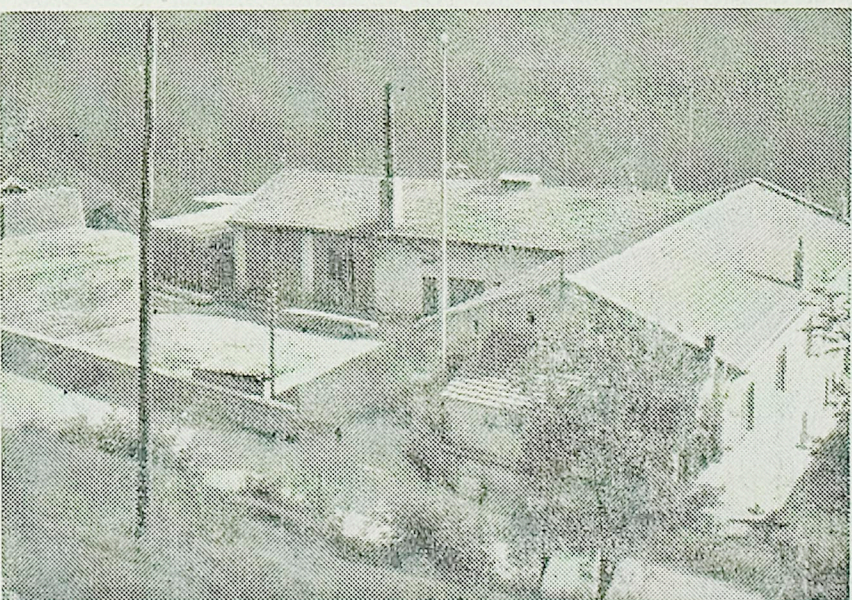
Obnova v Šmarjah

Občinski ljudski odbor je dobil za obnovo podeželja 25.000.000 din. Čeprav je ta denar prišel malo kasno, so se ljudje takoj lotili dela. Do sedaj je izkoriščenega že okrog 50 odstotkov kredita.

Do sedaj smo pokrili dve novi stanovanjski hiši, tekem prihodnjega tedna bomo pokrili še tri. Dokončali smo z gradnjo nad polovico tistih hiš, ki so bile šele v gradnji in posamezniki niso mogli nadaljevati dela zaradi pomanjkanja sredstev. Težave imamo pri dobavi gradbenega materiala, ki ga ni mogoče pravočasno dobiti. Kljub temu pa obnova dobro napreduje in mislimo, da bomo do konca januarja 1955 stodstotno izrabili dobljeni kredit.

Gradnja nove šole v Pomjanu dobro napreduje. Če ne bodo prišle vmes kake nepredvidene ovire, bo šola izročena svojemu namenu konec marca 1955.

J.

Pogled na parketarno v Colu

Izkoristimo zemljišča

ob poljskih poteh in jarkih

Če se nekoliko sprehodimo po naših poljih, nam takoj pade v oči, da ob jarkih in poljskih poteh zemljišče sploh ni izkoriščeno, ali pa le zelo slabo. Vzdolž njih raste razno grmovje in šibje, najpogostejše pa ničesar. Le redko kje naletimo na osamljeno sadno drevo in še to je prepuščeno samo sebi. Nezaščiten pred boleznimi in škodljivci, polomljeno in skrajno zanemarljivo ne prinaša nikomur nobene koristi.

Kakšna razlika bi bila, če bi ta zemljišča uredili in jih zasadili kjerkoli je to mogoče. Plemenita drevesa bi poživila okolico in v jeseni bi nudila lepo sliko naravnega bogastva in urejenosti. Pa tudi z izključno gospodarskega vidika bi se delo izplačalo, saj so prav omenjena zemljišča bogata s hranljivimi snovmi, ki bi jih na ta način izkoristili.

V tem pogledu se lahko marsikaj naučimo, če pogledamo, kako dela-

jo drugod po svetu. Vzemimo za primer Nemčijo. Tam vidite ob vsaki poti, vsakem jarku in dolgih vrstah nasajena sadna drevesa. Vsa polja so naravnost preprežena s takimi drevesi. Kmetje, ki sistematično izkoriščajo vsak košček zemlje, skrbijo za drevesa vzdolž poti in jarkov, prav tako kakor za svoje sadovnjake in to jim prinaša velike koristi.

Zakaj ne bi to posnemali. Zakaj ponekod zasajajo na takih krajih topole in druga divja drevesa, čeprav je zemljišče primerno za razno sadno drevo? Seveda bi imel naš kmet nekaj več dela s čiščenjem in škropljenjem, toda za svoj trud bi bil bogato poplačan. Če vzamemo, da lahko v podobnih primerih nasadimo na vsaki 10 metrov eno drevo, bi bili stroški za obdelavo in vzdrževanje 100 sadnih dreves približno 8.000 din letno. Letni pridelek, računamo po normalnem povprečju, bi pa bilo okrog 1000 kg dobrega sadja.

V. I.

Kaj pričakujemo od naših gostišč?

V začetku letošnjega leta je izšla nova uredba o gostinskih podjetjih, ki predvideva poleg dosedanjih gostinskih podjetij te vrste tudi manjše samostojne gostinske obrate, tako imenovana gostišča. Uredba rešuje predvsem dve važni vprašanji našega gostinstva: omogoča nadaljnjo decentralizacijo in hkrati osamosvojitve tistih malih obratov, ki so bili doslej v sestavi posameznih podjetij in ustanov s popolnoma tujo dejavnostjo (gostilne kmetijskih zadrug in podobno).

Seveda s tem nastajajo tudi pogoji za zdravo konkurenco. Na drugi strani pa mora naša gostinska mreža izgubiti svojo enoličnost, ki je bila posledica dosedanje organizacije. Podjetja z več gostinskimi obrati in enotnim vodstvom so namreč nabavljala več ali manj enaka jedila in pijače za vse svoje restavracije in gostilne. Zaradi tega je bil največkrat povsod enak jedilnik, enako vino in druge pijače in končno enake cene v lokalih iste kategorije.

Decentralizacija in z njo poenostavitev poslovanja — saj odpade dosedanje zapleteno knjigovodstvo in se omeji na najpotrebnejše, mora dovesti do znižanja cen gostinskih storitev, predvsem pa do boljše postrežbe in večje zainteresiranosti kolektiva, katerega prejemki so odvisni izključno od doseženega dohodka svojega obrata.

Zaradi teh prednosti, ki jih imajo samostojna gostišča, so kmalu po izidu uredbe začeli reorganizirati gostinsko mrežo. V mestih in večjih središčih so ukiniteli mestna gostinska podjetja, osamosvojili posamezne obrate in jih spremenili v gostišča. Prav tako so osamosvojili tudi zadržne gostilne.

Uredba določa, da gostišča osnujejo pristojni LO, ki tudi predpišejo pravila ter izročijo obrat kolektivu. Če ta pravila drugače ne določajo, kolektiv sam izvoli upravnika izmed svojih članov. LO pa po oceni osnovnih sredstev določi obresti, amortizacijo in družbene dajatve.

Medtem ko po drugih krajih takšna gostišča delujejo že po nekaj mesecih, smo v koprskem okraju začeli reorganizirati gostinsko mrežo šele v zadnjem času. Danes je to urejeno v Kopru in Izoli, obenem pripravljajo osamosvojitve združenih gostiln. Ta gostišča v Kopru in Izoli so začela samostojno delati šele 1. oktobra. Spričo tega je razumljivo, da danes še ne moremo nadrobno ugotavljati dobre in slabe strani reorganizacije, lahko pa napišemo nekaj o tem, kako so naši kolektivi sprejeli to uredbo in kako teče reorganizacija.

Predvsem lahko splošno ugotovimo, da so kolektivi gostišč zadovoljni z novo uredbo in si prizadevajo, da uredijo svoje lokale. Vzemimo samo primer gostišča v Čevljarski ulici v Kopru. Tu so kljub začetnim težavam že v teh nekaj dneh dosegli viden napredek. Znižali so režijske stroške, cene nekaterih jedil in pijač, medtem ko so občutno izboljšali tudi postrežbo. V razgovoru nam je upravnik gostišča zagotovil, da je ves kolektiv začel delati v splošnem medsebojnem razumevanju. Nihče ne postavlja vprašanj, če mora potegniti nekoliko čez uro, ker ve, da je to v njegovem interesu in v interesu kolektiva. Stalni gostje te restavracije vam bodo prav radi potrdili, da so zadnje čase mnogo boljše postreženi, da je hrana boljše pripravljena ter da so zadovoljni s spremembo.

Podobno je tudi v drugih gosti-

ščih. Ponekod več, drugod manj. So pa tudi primeri, kjer so se stvari celo poslabšale. Tako n. pr. v Taverni člani kolektiva še do danes ne vedo, da bi se kaj spremenilo, razen tega, da nimajo več skupne uprave. Novi upravnik se je omejil na to, da dvema ali trem članom kolektiva mimogrede omeni, da bodo plače oseba ostale iste kot doslej, po možnosti nekaj višje. Doslej ni bilo nobenega sestanka kolektiva, da bi se člani vsaj pogovorili o glavnih stvareh v zvezi z novim načinom poslovanja in o pravicah ter dolžnostih do družbene skupnosti, ki iz tega izvirajo.

Kolektiv živi v negotovosti in razumljivo je, da ne moremo govoriti o neki zainteresiranosti. Poleg tega

pa je skrajno škodljivo in nedopustno, da danes v teh malih, novo nastajajočih gostinskih obratih socialističnega sektorja tako zanemarjamo kolektivno vodstvo in odgovornost.

Menimo, da je potrebno opozoriti na podobne primere že takoj v začetku, če hočemo, da bo reorganizacija dosegla svoj namen in v resnici pomenila korak naprej k izboljšanju naše gostinske mreže. Ureditve lokalov, snaga in red je poleg kulturne postrežbe najmanj, kar lahko pričakujemo po teh spremembah, čeprav v začetku po vsej verjetnosti v cenah ne bo razlik. Seveda je to v prvi vrsti skrb kolektivov in dobre notranje organizacije.

Sem in tja po Sežani

Oba ljudska odbora, okrajni in občinski, razmišljata, kako bi v Sežani omilila stanovanjsko stisko, ki postaja iz dneva v dan neznosnejša. V tajništvo mestnega ljudskega odbora se vsak dan oglašijo stranke glede stanovanjskih zadev in pogosto pride do žolčnega razpravljanja. Stanovanjski fond občine je izčrpan, vsa stanovanja so zasedena, takorekoč nabita. Na vsako stanovanje preži z mrzlično nestrpnostjo okoli 80 reflektantov, ki imajo vloženo prošnjo za dodelitev stanovanja. Vsaka nova dodelitev stanovanja, ki je mogoče v najboljšem primeru ob kaki izselitvi ali preureditvi stanovanja, naleti na ogorčene proteste in vsakovrstne komentarje na račun stanovanjskega urada. Občina pa si beli glavo, kako bi rešili stanovanjski problem in ustregla vsem, ki imajo pravico in potrebo stanovati v Sežani. 30 milijonov je zagotovljenih za gradnjo stanovanj. V kratkem bodo začeli s prezidavo stare tovarne pletenin, kjer bo 10 trisobnih družinskih stanovanj.

Načrte že pripravljajo. Spomladi bodo pričeli graditi 4 stanovanjske bloke. Predvidevajo tudi mnoga popravila. Stanovanjsko vprašanje torej ni potisnjeno v ozadje. Nekoliko potrpljenja je treba. Preko svojih možnosti občina ne more. Prav bi bilo, da bi podjetja, ki nastajajo in se razširjajo v Sežani, kaj prispevala k rešitvi tega vprašanja. Za svoje ljudi naj zgradijo stanovanja. Stanovanjski problem je tako akuten, da ne kaže veliko drezati vanj, ker mahoma izzove tisoč ugovorov, natolcevanj, pojasnjevanj, osebnih mišljenj itd., ki drug drugemu nasprotujejo. Na zboru volivcev bi se kazalo pogovoriti o tem. Mirno in stvarno.

Peti in šesti razred gimnazije sta končno spravljena pod gostoljubno streho novega telovadnega doma društva »Partizana«. Dijaki morajo sicer sedeti za vrtnimi mizami, izposojenimi v hotelu »Triglav«, vendar upamo, da ta okolnost ne bo zbujala pri študentih kakih skominov po gostilniškem veseljačenju. Podjetje, kjer je naročena šolska oprema, iz neznanega vzroka zavlačuje dobavo klopi. Novo gimnazijsko poslopje krepko raste iz temeljev in prihodnje leto bo v njem že uporabnih nekaj učilnic.

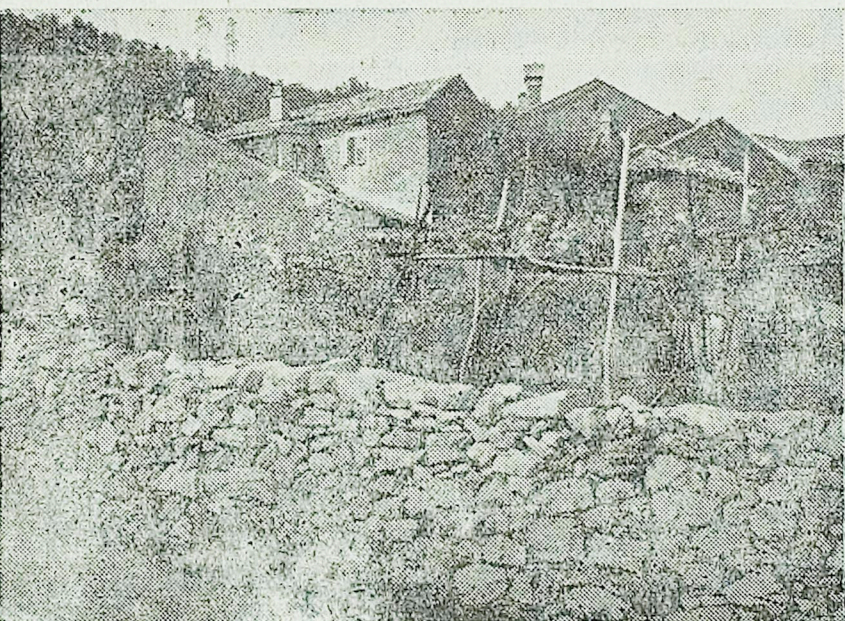
O športu pretekle nedelje iz Sežane ni kaj poročati. Po nogometnem igrišču sta ropotala v nedeljo dopoldne star osebni avtomobil in motocikel. Iz negotovih krivulj, ki sta jih vozili izvajali, sem uganil da gre za praktične posledice nedavnega šoferskega tečaja.

Sežanski pionirji radi in redno zahajajo v svojo sobo, ki jim je bila opremljena in otvorena v »Tednu otroka«. Imajo že šahovski, risarski in celo dramski krožek.

V skrbni za izvenšolsko vzgojo se bavijo šolski vzgojitelji in Društvo prijateljev mladine, z lepimi načrti, ki jih bodo postopoma uresničevali in pripravili naši mladini še obilo lepih in koristnih iznenadenj.

To hvalevredno vzgojno akcijo z razumevanjem podpirajo tudi sežanske gospodarske organizacije. Tako je v »Fund otroka« med prvimi prispevalo grosistično trg. podjetje Preskrba iz Sežane v znesku 200.000 dinarjev, kar je vsekakor posnemanja vreden zgled.

Lepi jesenski dnevi omogočajo in pospešujejo gradbena dela v Sežani, ki niso tudi v nedeljo poneko počivala. Temelji nove zgradbe Narodne banke so izkopani in jih bodo zidarji začeli betonirati. Glavna vratarnica pod bolnišnico je gotova in čaka na vratarja. Lepo in moderno je urejena pošta I, ki je spet začela poslovati.

Pogled na staro Sežano

Nekateri domači in tuji esteti so mnenja, da bi kazalo razno navlaško, ki je zložena in razmetana za cvetličnjakom v parku, spraviti v kakšno šupo, ki bi jo bilo seveda potrebno zgraditi. Morda bi sčasoma izselili tudi krave iz zadružnega hleva, ki je tam v bližini ter bi ta prostor uporabili za povečanje parka. Ogromni kokošnjak, v katerem bivata zdaj v družbi perutnine in zajcev tudi dve ljubki srni, pa bi se dal hkrati urediti kot majhen živalski vrt, kar bi pomenilo novo privlačnost in posebnost našega mesta.

K higlenskimi pogojem Sežane bi gotovo prispevala tudi pred nevarnostjo okužbe zavarovana smetišča. Podoba je, da ljudje odlagajo smeti kamorkoli, pa čeprav za vogal sosedove hiše. Zato bi bilo potrebno po navodilih sanitarne inspekcije izkopati in z betonom opaziti smetiščne jame, ki bi morale biti pokrite.

V nekem gostinskem podjetju v Sežani je na vidnem mestu v točilnici izobešen popisani lepak, ki opozarja goste, da se tukaj dobijo nechte makedonske cigarete. Je dobro uganil »Pavliha«, ki se nekomu priporoča, naj mu iz Berlina prinese steklenico prstne jugoslovanske slivovke...

UGODNE CENE kmetijskih pridelkov

Naši kmetje so zadovoljni z odkupom svojih pridelkov. Zadovoljni so zato, ker so cene kmetijskih pridelkov primerne in tržišča niso daleč, s tem veliko prihranijo na času. Vseh teh možnosti in ugodnosti pa pod Italijo niso imeli. Zadovoljni so s cenami povrtin in sadja sploh, posebno s cenami grozdja, ki so bile 30 do 35 din za kg, za refoško pa po 36 do 38 din.

Največ sadja je pri nas odkupila tovarna Sad iz Celja in to po zelo ugodnih cenah. Uprava zadruga in naši kmetje se tovarni zahvaljujejo in ji želijo mnogo uspeha v delu in da bi dosegla čim večji dobiček.

Iz dneva v dan se možnosti prodaje naših izdelkov povečujejo, s tem je nam zajamčeno delo. Potrebno bi bilo razne stroje in traktorje, s tem bi si delo olajšali in produktivnost dela bi bila večja. Prepričani smo, da se bodo s priključitvijo k FLRJ pogoji našega kmetijstva še izboljšali, ker vemo, da je v interesu naše socialistične domovine izboljšati življenje naših delovnih ljudi.

T. V.

OPOMBA PREDNIŠTVA:

Strinjamo se s piscem gornjega

Perspektive zdravstvene službe

Primorska je imela v vsej svoji zgodovini dva centra: Trst in Gorico. Zaradi barantanj v sveu in italijanske ekspanzionistične politike smo, vsaj zaenkrat, izgubili eno in drugo. V ti dve mesti so se stekale vse ceste, tam se je vzgajala slovenska inteligenca, tja je vozil naš kmet svoje pridelke in tam je puščal svoje otroke, da so postali hlapci in dekle tuji gospodi.

V teh dveh mestih so bile s slovenskim denarjem zgrajene potrebne bolnice za vso slovensko okolico.

sanatorij za pljučno TBC v Ankaranu s 94 posteljami, sanatorij za kostno TBC v Valdaltri s 160 posteljami, sanatorij za pljučno TBC v Senožečah s 70 posteljami, sanatorij za pljučno TBC v Sežani s 160 posteljami, porodnišnica v Postojni s 50 posteljami, splošna bolnica v Vipavi z infekcijskim oddelkom v Ajdovščini s skupno 130 posteljami, sanatorij za kostno TBC v Sempetru pri Gorici s 264 posteljami in splošna bolnica v Idriji s 60 posteljami.

Kakor vidimo, je Nova Gorica, center zapadne Primorske, brez vsake bolnice. Zato mora tamošnje prebivalstvo iskati bolnišnično pomoč v oddaljeni Ljubljani oziroma na Jesenicah, kar je vezano z velikimi stroški.

Ostane pa odprto vprašanje bolnišnične službe jugovzhodnega dela Primorske in severne Istre.

Iz prej navedenih števil bi se dalo sklepati, da je v tem predelu Primorske to vprašanje vsaj v grobem rešeno. Vendar pa se naši zdravniki in še posebno naši bolniki s takim stanjem ne morejo zadovoljiti. Res je, da je v obstoječih bolnicah v koprščini za današnje potrebe bolniških postelj dovolj, vendar pa poslopja, instrumentarij, oprema itd. pri teh bolnicah absolutno nevdružna. Ako hočemo vsaj deloma nadomestiti izgubo, ki smo jo na tem področju utrpeli z odcepitvijo Trsta, moramo dati Kopru moderno sodobno bolnico. Ta bolnica bo morala skrbeti za zdravje 100 do 120 tisoč prebivalcev iz krajev, ki geografsko gravitirajo na Koper. Ta bolnica bi imela vse potrebne oddelke: interni, kirurški, porodnišnica z ginekološkim oddelkom, pediatrični, otološki, okulistični in infekcijski.

Oba sanatorija, v Valdaltri in v Ankaranu, pa bi še nadalje opravljala svojo dosedanje funkcije.

V taki centralni bolnici bi bili tudi oskrbni stroški nižji. Odpadla bi potreba po treh upravah (Koper, Izola, Piran), treh kuhinjah, treh vratarnicah itd. Nadalje bi odpadla potreba po prevažanju bolnikov zaradi zdravniških specialističnih pregledov.

V ta namen je OLO v Kopru dobil kredit za pripravljanje načrtov in imenoval poseben odbor, ki je zadolžen za izvedbo te zamisli.

V zvezi s tem je sklical predsednik koprškega OLO za v nedeljo 24. t. m. v Portorožu konferenco za koordinacijo zdravstvene službe v Slovenskem Primorju in severni Istri. Na to konferenco so povabljeni zastopniki vseh okoliških okrajev (Buje, Buzet, Rovinj, Sežana, Postojna), zastopniki obeh ljudskih republik (Hrvaške in Slovenije) in zastopnik Zveznega izvršnega sveta.

Sklepi, ki bodo na tej konferenci sprejeti, bodo dali smer naši zdravstveni službi in bodoči zdravstveni politiki na tem predelu naše domovine.

B. B.

„TEKO“

EXPORT-IMPORT LJUBLJANA

čestita obmorskemu ljudstvu koprškega in bujskega okraja ob priključitvi k FLRJ ter mu želi zadovoljstva in uspehov pri nadaljnjih naporih.

Simon Gregorčič

Ob 110-letnici pesnikovega rojstva

Proslavili smo že to pomembno obletnico na Gradišču, vendar mislim, da ne bo odveč, da se pesnika s toplo mislijo spomnimo še danes, prav na njegov rojstni dan, 15. oktobra.

Tam izpod Krna je prišel in prinesel s seboj vso lepoto domačega alpskega sveta in vso čustvenost alpskega človeka. Sicer so ljudje te vrste bolj trdi in molčeči, toda Gre-

Simon Gregorčič

gorčičeva dežela je bila na stečaj odprija sončnemu jugu in modremu morju — ta dva pa sta pesnika raznežila, razveselila sta njegov pesniški izraz in sprostila njegovo čustvenost. In zapel je tako, kot čuti naš človek, in povedal tako, kot misli naše preprosto ljudstvo. Lepota obsoške pokrajine je dala posebno barvo njegovi pesmi, melodija slovenske govornice te pokrajine je čudovito zazvenela v njegovih verzih. Ko jih bereš, se ti zdi, da se sprehaš ob bistri Soči in da prisluškuješ veselemu vrisku pastirja in prav na dnu srca se oglasi tiha želja:

»da bil bi pač vedno tam gori ostal in črede očetove pasel!«

»Krajnski komedijanti« v Kopru

Gledališče Slovenskega Primorja v Kopru je v sredo, 20. t. m. uprizorilo premiero Kreftovih »Krajnskih komedijantov« za premierski abonma; v četrtek, 21. t. m. pa je bil ob priključitvi k FLRJ svečana otvoritev novoustanovljenega gledališča, ki je postalo osrednja ustanova dramske umetnosti petih okrajev Slovenskega Primorja (goriškega, tolimskega, postojnskega, sežanskega in koprškega).

Kakor smo že poročali, je »Krajnske komedijante« režiral stalni režiser novega gledališča Srečko Tiš, ki je začel tudi originalno in efektno sceno. Pri predstavi so se nam predstavili vsi igralci nekdanjega postojnskega in koprškega gledališča, in sicer: Zois — Albin Penko, Linhart — Adolf Anderle, Linhartova — Sonja Stoparjeva, Garzarolijeva — Majda Skrbinska, Desselbrunner — Tone Albreht, Mrak — Drago Nardin, Piller — Karlo Marsel, Repič — Ciril Pogacnik k. g., Makovic — Jože Zalar, Japelj — Ernest Zega, vodnik — Igor Pelan, Hohenwart — Tiberij Lemut, škof Brigido — Oskar Venturini, Bartolini — Branko Karbič, Bartolini — Romana Lemutova, Suzana — Marga Filčeva, Micka — Breda Urbičeva in Matiček — Albert Raner. Scensko glasbo Demetrija Zebreta je izvajala godba JLA iz Portoroža pod vodstvom prof. Vladimirja Lovca.

Na svečano otvoritev je uprava Gledališča Slovenskega Primorja povabila predstavnike petih primorskih okrajev, predsednike vseh slovenskih gledališč, kulturne in javne delavce iz Primorske in Slovenije, predstavnike množičnih organizacij in oblasti in seveda tudi avtorja »Krajnskih komedijantov« dr. Bratka Krefta.

Po predstavah v Kopru odide gledališče na gostovanje po Slovenskem Primorju, in sicer v dneh od 23. X. do 2. XI. Po turneji se vrne zopet v Koper, kjer bodo zaradi velikega zanimanja dali še dve predstavi.

Toda Gregorčičeva pesem je vse več kot samo sentimentalna tožba po izgubljenem planinskem raj, njegova pesem je izraz človeka, ki je čutil z vsem narodom, ki je občutil njegovo usodo kot svojo in je zato postal njegov glasnik in njegov prerok. Spoznal je vso bedo svoje domovine, videl vso njeno zapostavljenost in občutil vse njene krivice in preko vseh bolečin in solza ji je zaklical kot najdamnejši otrok pristrčno in iskreno:

»Ker ves te svet tepta z nogami, jaz ljubim tem zvesteje te, jaz ljubim tem srečneje te, a ljubim te s solzami«

Kljub vsemu je rasla njegova vera v zmago slovenstva in naša najvišji izraz v veličastni »Pepelnici noči«, kjer pesnik kot svečenik in prerok kliče svojemu narodu:

»Le vstani, borni narod moj, do danes v prah teptan, pepeln dan ni dan več tvoj, tvoj je vstajenja dan!«

Tako se je njegov duh dvignil iz nad soških planin, se razgledal po slovenskem svetu in ko se je ustavil na Balkanu, kjer je po gorah odmevala hajduška pesem svobode, se nam zdi, da je v »Hajdukovih oporoki« opisal smrt junaka iz naših dni, iz naše borbe. Ali ne govori iz ust umirajočega hajduškega glavarja eden od naših padlih junakov, ki mu je poslednja misel njegov rod:

»Moj dom je lep, moj rod krepak, za robstvo ni rojen junak

Kulturne beležke

JUGOSLOVANSKA FILMSKA EKIPA V BURMI. V Burmo je prišla jugoslovanska filmska ekipa, ki bo posnela film »Burma v očeh prijateljev«. Burmanski tisk je pozdravil ta obisk kot korak k utrditvi prijateljstva med narodi dveh držav.

MESTNO GLEDALIŠČE IZ CELJA V BEOGRADU. Celjsko Mestno gledališče je gostovalo v Beogradu z dramo Hansa Tiermlyerja »Mladost pred sodiščem«. Ansambel se je predstavil kot kvalitetno in uravnovešeno telo. Beograščani so izjavili, da je bila predstava na evropski višini.

NOVOST NA PTUJSKEM ODRU. Okrajno gledališče v Ptuj je otvorilo sezono s kitajsko igro »Kvej—Lan«, ki jo je po romanu Pearl Buckove »Vzhod in Zapad« dramatisiral Vojmil Rabadan in poslovenil Emil Frelih, ki je igra tudi režiral. Med občinstvom je bilo za kitajsko igro veliko zanimanje in gledalci so jo toplo pozdravili.

KOORDINACIJSKI ODBOR LUDSKOPROSVETNIH DRUŠTEV JUGOSLAVIJE. V Zagrebu je bilo posvetovanje o osnovanju zveznega koordinacijskega odbora kulturno prosvetnih društev. Inicijativnega sestanka v Zagrebu se je udeležil tudi tov. Ivan Regent, ki je poudaril potrebo po takem odboru že na II. Kongresu Svobod. Ustanovna konferenca bo 23. oktobra v Zagrebu.

TRŽAŠKI SLIKAR LOJZE SPACAL RAZSTAVLJA V ZAGREBU. V Zagrebu so odprli samostojno razstavo tržaškega slikarja Lojze Spacala, ki je razstavljal nad 80 del različne slikarske grafične in kiparske tehnike. S to razstavo se je znani tržaški umetnik prvič predstavil zagrebškemu občinstvu.

GOSTOVANJE ZAGREBSKE OPERE V LONDONU. Konec decembra bo odšla opera Hrvatskega narodnega gledališča na tritedensko gostovanje v London. Zagrebški umetniki bodo uprizorili Gotovčevu opero »Ero z enega sveta«. dva jugoslovanska baleta ter nekaj oper in baletov iz tuje glasbene literature.

Prost mora biti, prost moj rod, na svoji zemlji svoj gospod...

V času prebujajočega se proletariata, v dobi začetkov delavskega gibanja tudi pri nas, je Gregorčič pravilno spoznal bodočnost delavskega razreda in jo v svoji pesmi tudi napovedal:

»Le delavcem bo v last kdaj svet, ne vam milijonarjem, trgovcem le z denarjem — naš bode svet! Vas malo, nas je broj neštet... Nek dan se vse obrajta: palača pade — ostane bajta!«

Po vsem tem vidimo, da je Gregorčič ves naš, naš od prvega verza pa do zadnjega diha svojega razbolelega pesniškega srca. »Njegova pesem je pesem naših polj in gora, naših planin in dolin, naših logov in gajev, a obenem pesem našega hrepenenja po svobodi, naše narodne bolesti, naše vere v zmago pravice, našega upanja v bodočnost naše ljubezni do rodne grude.« (I. Lah). Ni bil borec, ni bilo tega v njegovi mehki pesniški naravi, a potreben je bil narodu tak, kot je. Potreben je bil zato, da nekdo iz naroda, to je pesnik, izkriči do neba vso krivico, ki jo je trpel naš narod, da izječi in izjoka vso bolečino trpečega malega človeka. Prišli so za njim drugi pesniki, drugi možje, ki niso več tožili kot on, ampak so dvignili pest in se uprli. Gregorčič jim je pripravil pot, njegova pesem, ki je en sam krik trpečega naroda, jih je podžigala, jih krepila.

L. B.

Nove knjige

Cankarjeva založba v Ljubljani je izdala dve novi knjigi, in sicer: Romula Gallegosa »Dono Barbaro« in Williama H. Prescottta »Osvojitev Mehike«.

Romul Gallegos je Venezuelec in do zdaj nismo imeli slovenskega prevoda nobenega njegovega dela. »Dono Barbaro« je njegovo najboljšo delo in špansko govoreči svet jo prav dobro pozna. Izšla je že pred 25. leti (1929) in je preromana velik del sveta, ki je tako spoznaval daljno južnoameriško deželo in njene ljudi, ki po pisateljevih besedah združujejo v sebi prešerno veselost Andaluzijcev, smehljajoči se fatalizem črnskih sužnjev in otožno upornost Indijancev. To je svet ob Orinocu in Arancu, svet brezmeinih savan in na pol barbarskih ljudi, v katerih se bijeta neukrotljivost in potrpežljivost, poltenost in treznost, samoglavost in zvestoba. Osrednja oseba romana je možača Dona Barbara, ženska vrag bi ji rekli v našem vsakdanjem jeziku. Je posestnica neizmerne sveta, ki si ga je pridobila s silo in podkupnino, s tem, da je gosnodarjem mešala glave ter jih drobila z uničujočim poželenjem in sovražila z zakleto maščevalnostjo. Nekoč v mladosti so jo posilili mornarji in od takrat je prisegla maščevanje vsem moškim, ki ji bodo križali pot. Njeno posestvo El Miedo je postalo trdnjava, ki si je ni osvojil noben moški, in gospodarica dobiva prizvok božanstva, ki vzbuja grozo. Edino posestvo, ki se še ni vdalo možači, je sosedna Altamira, kjer gosnodske civilizirani potomci starega rodu in hoče pregnati z arauških planjav mrak barbarstva. Santos Luzardo je tudi edini moški, pri katerem Doni Barbari spodleti, ko spregleda njeno ženskost in vidi le nevarnega nasprotnika. Toda kakor je Dona Barbara v mladosti sovražila, se ravno tako strastno zdaj v jeseni življenja zaljubi v svojega soseda in jo zgrabi neizpolnjeno hrepenenje po lepšem in boljšem življenju. Prav ta ljubezen jo požene z arauške planote v smrt. Z njeno simbolično smrtjo zaključuje pisatelj roman te veruje v jutro po dolgi noči in mraku nad venezuelsko zemljo.

Druga knjiga je »Osvojitev Mehike«, delo ameriškega zgodovinarja Williama H. Prescottta (1796 do

1859). »Osvojitev Mehike« prav tako kot »Osvojitev Peruja« prištevajo h klasičnim delom ameriškega leposlovja in jo nazivajo zgodovina prelita v leposlovje. »Osvojitev Mehike« je izšla prvič že leta 1843 in še po dobrem stoletju ni izgubila nič na svoji sugestivnosti in veliki človečnosti, s katerim je prežeto vse delo. Prescott je porabil za svojo knjigo sama zgodovinska dejstva, izpise iz starih kronik, arhivov, muzejev in knjižic, tako da je vse v knjigi zgodovinsko izpričano. Z veliko silo pisateljskega daru je vse to povezal in strnil dogajanja v slikovito in napeto pripoved, nanižano na žive in pretresljive podobe ljudi. Prescott je kot dijak na Harvardskem kolegiju doživel nesrečo, da je skoraj oslepel in od takrat je skoraj vse svoje dni preživel v pol zatemnjeni sobi, kjer se je posvetil raziskovanju zgodovine. Pri tem se je opiral na svoj čudovit spomin in ustvaril čudovito sugestivna in barvita dela, kot so še »Vladavina Ferdinanda in Isabelle« in nedokončano »Zgodovina Filipa II.« Umrl je v trinajstdesetem letu, skoraj slep.

Pozdravljamo vse prebivalce Slovenske Istre ob priključitvi k socialistični Jugoslaviji. Naj živi naša socialistična domovina!

Montažno - tehnično podjetje

ELEKTROSIGNAL

LJUBLJANA

Novi filmi po svetu

UPOR NA CAINU

Amerikanci so že spet presenetili svet z dobrim filmom. Naši bralci se bodo morda še spomnili filma »Najlepša leta našega življenja«, ki so ga naša filmska podjetja pred kratkim kupila in ga bomo imeli spet priložnost videti na naših platnih. Film je morda eden najboljših njihove produkcije. Prav tako smo že poročali o filmu »Od tod do večnosti«, ki je spomladl žel veliko priznanje na festivalu v Cannesu.

Zdaj je prišel tretji, »Upor na Cainu«, ki spet polni blagajne z vsemi valutami. Dolgo časa si svet ni prišel na jasno, kaj je pravza-

prav s temi filmi. Nekateri so jih pripisovali pogumu ibredno nadarjenih režiserjev, drugi so kratko in malo izračunali po verjetnostem račun, da med poplavo povprečnih filmov pot nujno pride do nekega dobrih. Stvar pa najbrž ni tako zapletena. Zanimivo je, da je glavni junak vseh teh filmov vedno isti: ameriška vojska. Junak pa je le v toliki, ha hladnokrvno prenaša vse kľofute, ki jih ti filmi dajejo. Menda so Amerikanci spoznali, da imajo največje uspehe tisti filmi, v katerih sami sebe blatijo. Vprašanje je bilo le, kdo bo tisti, nad katerega se bodo spravili. Pa so se lotili vojske in so ubili dve muhi na en mah: najprej so se izkazali kot antimilitaristi, hkrati pa so pokazali tisto rano, ki je najmanj sramotna zanje in ki končno več ali manj razjeda tudi druge.

Ta zadnji film je nastal po romanu, »bestsellerju« seveda, Hermana Wouka — baie slovenskega porekla, bi obravnavala upor oficirjev svojemu kapitanu na bojni ladji. Takega upora sicer nikoli ni bilo in tudi pisca bolj zanima psihološki moment tega upora. Pravičnik namreč predvideva, da lahko prvi oficir na ladji prevzame kapitanovo mesto, če se ta izkaže za nesposobnega.

Na Cainu je stvar potekala takole: ladjo je zajel silen tajfun. Kapitan je izgubil oblast nad se-

boj in ladja je na tem, da potone. Drugi oficir Maryk (Vam Johnson) se odloči, da prevzame poveljstvo. Poveljnik straž Keith (Robert Francis) ga pri tem podpre. Kapitan Queeg (Humphrey Bogart) jima zagrozi z vojnim sodiščem. Brž ko so vrnejo v luko, jih vse skupaj postavijo pred vojno sodišče v San Franciscu. Tu pridemo do vrhunca. Prizori pred sodiščem, kjer se prične podrobna analiza dogodka in oseb, so baie resnična mojstrovina režiserja Dmytryka. Razgaljeni stoje vsi pred nami: paranoični kapitan; pošten Maryk, ki pa preceňuje svoje sposobnosti; intelektualce Keefer, antimilitarist, ki v svoji jezi na vojno ščeva upornike proti kapitanu in mladi, neizkušeni Keith.

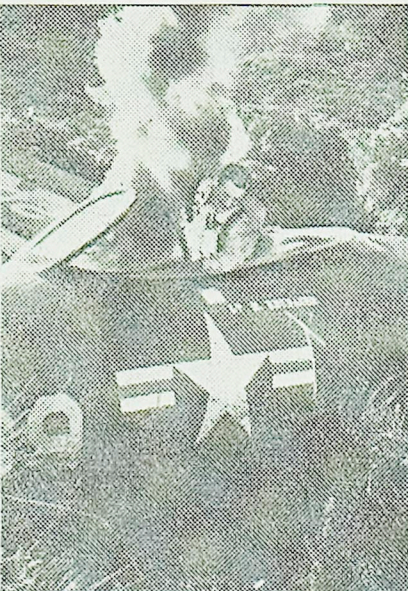
Zanimivo je to, da se je cenzura kot pri vseh teh filmih tudi pri tem dolgo časa upirala, predno je dovolila snemanje. Zdaj pa ponosno kaže nase: take filme snemajo lahko le v Ameriki.

FESTIVAL OZKEGA ZVOČNEGA FILMA V CANESU. Na tem festivalu se je zbralo 25 držav, ki so prinesle s seboj okrog 500 filmov. Posebna komisija je izbrala 90 najboljših filmov, ki so jih potem predvajali javno. V tej močni konkurenci je dosegel velik uspeh naš jugoslovanski predstavnik Boštjan Hladnik, sodelovec »Triglav filma« iz Ljubljane. Njegov film je prirejen po Andersenovi pravljici »Zaročenec« in nosi naslov »Pravljica o ljubezni«.

AGENCIJA SLOVENIJA

Trgovsko posredovanje - Ljubljana, Parmova 33

čestita ljudstvu Slovenske Istre ob priključitvi k Jugoslaviji ter priporoča svoje posredniške usluge.

Tudi pri nas znano zgodbo iz vojne na Koreji: Mostovi na Toko-Riju so v Ameriki filmali. Na sliki zaključni prizor: glavnega junaka Brubakerja Severni sestrelijo

Čim večkrat te vidim - tem raj' te imam

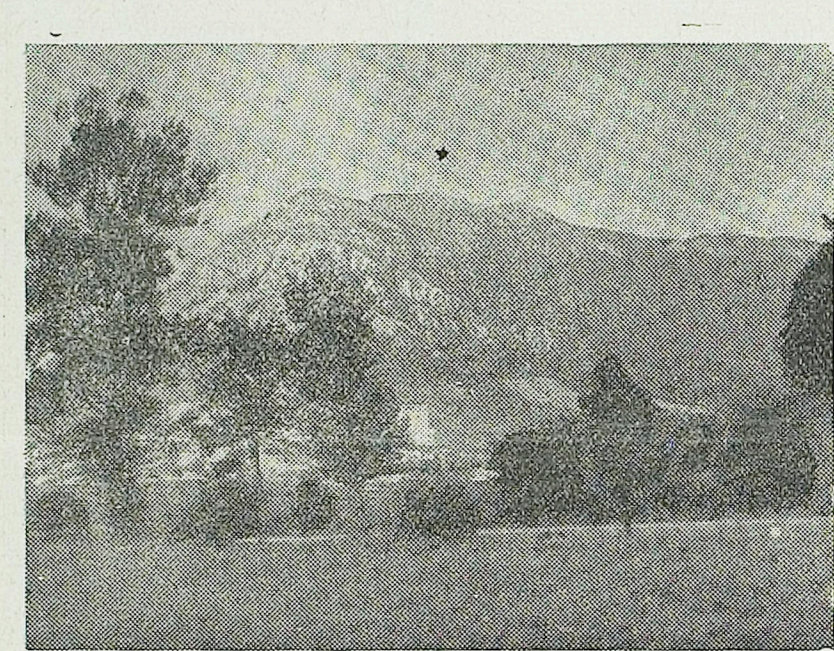
Zanimivosti
z nanoške ture

Se je bila Pivška ravnina zavita v jutranji dremajoči somrak, ko sem stopil iz hiše. Prvi pogled je bil na nebo. Redke svetle zvezde so bliščale na nebu. Dobro znamenje. V krošnji močnega kostanja pred hišo je nalahko šumel vzhodnik. Drugi pogled je veljal Nanosu. Komaj sem v pomraku opazil podolgovato senco, ki je podobna velikanskemu trupu medveda ležala na zahodni strani. Kot bi velikanska sfinga čepela na ravnini in upirala svetle oči na zapad, čez Kras, in čuvala to zemljo. Nalahko sem stopal po vrtni stezi, da ne bi zmočil jutranje tišine. Iz veje jablane na vrhu je sfrtovala majhna ptička z glasnim: »Čiiiuuuu«. Prestrašila se je bila zgodnjih korakov. Nad Podnanoško je ležal bel pas megle. Debele rosne kaplje so padale z visokih topolov na asfaltni tlak ceste.

V vratih hiše ob cesti je zaškrtal ključ. Pospešil sem korak, da mi ne bi stanovalec prekinil kratkemga razmišljanja. Na pragu je obstal star možček, ki je po kratkem opazovanju neba poglasno spregovoril: »Kaže, da bom imeli lep dan. Treba bo poklicati mladega, da bo šel kosit otavo.«

Ze sem imel za seboj kakke pol ure poti, ko se je nad Javornikom za Postojno nalahko pordečilo nebo. Izza ovinka je posvetilo dvojce svetlih luči. Tovornik s prikolico. Z oglušujočim ropotom je zdrvel

Vendar... Kot bi nenadoma odprli velikanska vrata, je zapihlo iz Vipavske doline in s Krasa. Grozde sence oblakov so se naenkrat ustavile. Ze so silele čez Faro pri

Motiv s Postojns kega, v ozadju Nanos

mimo in okrutno razbil jutranjo idilčnost. Podvizal sem se naprej, da čimprej utečem s ceste v tiste jasne in sveže višine.

Hiti počasi . . .

Kako božajoče je pelo v borovčih nad Razdrtim. Nanosova pleša je dobivala jasne oblike. Skalojve pod celom se je začelo svetiti. Ples sestavljajo majhne dolinice obraščene z mehko travo. Iskal sem markacij, ki jih je na nekaterih kamnih skrivala trava. Sele ko sem našel stezo, ki je zavila v gosto grmovje, sem nadaljeval pot brez skrbi, da bi zašel. Sicer pa bi ne bilo nič hudega. Turo bi lahko napravil tudi brez steze. Sonce je začelo toplo greti, zato mi je kar prav prišel nasvet, ki ga je neznanj turist z rdečo barvo napisal na gladko steno ob stezi: Hiti počasi!

Res. Kadar greš na gore, se ti ne sme nikamor muditi. Zasopljeni in utrujeni turist ne vidi lepot in ne uživa razgleda. Na pol poti do vrha se steza sprosti in zapusti goste grmovje. Nekaj nenavadnega so tu lipe, ki rasejo med drugim grmovjem do precejšnje višine. Najmanj bi človek pričakoval, da bo med skalami videl rasti lipe.

Oster ovinek na vzhodno stran odkrije razgled na dolino v podnožju, vas Razdrto in še druge podnanoške vasi vse do Postojne. Kdo ve koga je imel v mislih turist, ki je na skalo zapisal: »Počakaj fantiček, da pride dekleček«. Duhoviti domislici se vsakdo nasmejne. Res je prostor kar pripraven za počitek. Turist se razgleduje in močote čaka, da bo pred njegovo stopila iz gostega grmovlja — nanoška Vila.

Nanos ukazuje vremenu . . .

V nekajdnevnem bivanju ob vznožju in na vrhu Nanosa sem doživel dva naravna pojava, ki zaslužit, da jih zapišem. Neki dan se je nebo nenadoma pooblačilo na vzhodni strani nad Postojno. Ljudje so se hiteli grabit otavo in jo spravljat v kupe. Ce se otava zmoči, hitro izgubi veliko na redlini vrednosti. Daleč za Postojno nad Bloško planoto je zagrmelo. Kopaisti oblaki so se grozeče dvigali višje in višje in kmalu dosegli zenit. Senca oblakov se je vedno bolj bližala od postojnske strani. Iz svinčeno-sive megle so švigali bliski, strele so udarjale zdaj v vrhove dreves, zdaj v skale in celo v hiše. V Zagonu pri Postojni je ena zažgala kmečko domačijo.

Kaj pa Nanos? Stal je nepremično kot pred milijoni let. Mar je bila njemu taka malenkost!

Kaj pa Nanos? Stal je nepremično kot pred milijoni let. Mar je bila njemu taka malenkost!

Tudi stavbe, ki so grajene večinoma v dobi procvita, pričajo o bogastvu, ki je pritekalo iz daljnjih azijskih otkov v Amsterdam. Ob »Gospoknem kanalu« skoraj ni hiše, ki bi imela manj kot 20 sob. Seveda ni več v njih nekdanjih bogatih stanovalcev, ampak so tam razne trgovske poslovalnice in banke.

(Nadaljevanje in konec)

Sem in tja po Amsterdamu To mesto upravičeno imenujemo Benetke, saj je zgrajeno na 100 otočkih, med katerimi je čez 70 kanalov, ki imajo skupno dolžino 90 km. Najširši kanal tvori reka Amstel, po kateri je dobilo mesto svoje ime. Čez kanal vodi preko 300 mostov, ob kanalih vodijo lepe ulice s hišami, ki so skoraj vse zgrajene v starem flamskem stilu. Ker so po večini brez ometa, iz temne opke, daje mestu malo mračen vtis, posebno ker je tudi nebo veččinoma oblato. Saj imajo povprečno le 50 sončnih dni na leto.

Kot vsak tujec, tako sem si tudi jaz privoščil krožno vožnjo po amsterdamskih kanalih, ki jo prirejajo s posebnimi, lepo opremljenimi motornimi čolni.

Dež je ilil, ko smo se vozili po temnih vodah kanalov in gledali skozi okna pokritega čolna. V čolnu nas je bilo čez 50 oseb vseh narodnosti, od katerih pa je verjetno vsak razumel vsaj enega od treh jezikov, v katerih je govoril po mikrofonu vodič o znamenitostih mesta. Skoda, da si nisem zapomnil vseh podrobnosti. Le nekaj zgodovinskih podatkov mi je ostalo v spominu. Amsterdam je dosegel vrhunec svojega razvoja v 17. stoletju, ko je imela Holandija okrog 10.000 ladij s 600.000 tonami in 160.000 mornarji. Tedaj je bilo to mesto najbogatejše v Evropi in ve-

Smihelu, a so se nato začele umikati nazaj proti vzhodu. Dobro uto je gmel in treskalo. Močan dež je dobil namočiti že suho zemljo. Pod pritiskom vetra, ki mu je Nanos — vsaj tako je bilo videti — dajal ukaz, so se temni oblaki začeli redčiti. Nebo se je počasi zjasnilo, Nanos pa je pokazal v večernem soncu jasno in umito čelo.

Drugi dan se je pojav ponovil, toda na nasprotni — zahodni strani. Stal sem vrh Nanosa in z začudenjem opazoval igro oblakov nad Krasom. Komaj dva kilometra na široko je bilo nebo pokrito z oblaki, ki so metali v Vipavsko dolino take sence, da je bila sredi vročega popoldneva zavita v mrak. Nad nekaterimi vasi na Krasu pa se je živalo, da je bilo kot bi stal pred spuščeno zaveso na odru. Kot prejšnji dan, so tudi tokrat švigale strele in udarjale v kraške gmajne in skale. Nanos je tudi to pot spregovoril svojo odločujočo besedo. Ko se mu je zdelo, da je zadosti, je ukazal vzhodniku: Razženi tiste oblake nad Krasom. Zapihalo je s tako močjo, da me je veter skoro odnesel z grebena v dolino. Dobre pol ure je trajalo, in skozi oblake je posijalo svetlo sonce. Nad podnanoškimi vasi je še prišel droben in gost dež. Živobarvna mavrica se je prikazala in v velikanskem loku obela Podnanoško ravan od Smihela do Hruševja. Redek naravni pojav, ki se neizbrisno vtisne v spomin. Nanos pa je kot velikanska sfinga ležal nepremičen, mogočen in miren na grebenu Vipavske doline.

Zadovoljen sem se spuščal po strmi stezi v nižino. S seboj sem nesel doživljete, ki ne izgine iz spomina. Med zeleno travo je bilo polno

Pogled na Hruševje z Nanosom

vas zastražili, da ni mogel nihče gasiti. Tega kapoškvaldra so kasneje sami fašisti odstranili, ker se jim je zdel le preveč prenapet. Leta 1943 prvega oktobra pa so Nemci vas deloma požgali. Pri tem so ubili nekaj domačinov.

Vaščani se še niso gospodarsko opomogli. Prični so in delavni. Ta pridnost jim pomaga, da vlečejo naprej. Lani je bilo v tej vasi toliko sadja, da so ga komaj pospravili. Nakuhalo so bili žganja, vda bi lahko zehali v njem, kot je dejal stari Roletov oče. Med borbo je bi-

la v vasi komanda mesta Postojna.

Po precej strmi cesti sem odšel proti Velikemu Brdu. Desno in levo so njive in travniki. Zemlja je tu rodovitna. Prej kot sem dospel nazaj na glavno cesto, sem se usedel pod grm in zapisal nekaj vtisov, da se ne bi razblinili. Vtisi so sedaj na papirju. Glavnega pa sem še enkrat pogledal. Nanos, nasvidenje prihodnje leto. Ko sem pešahal po trdi cesti, sem se spomnil napisa na neki skali prav pod vrhom Nanosa: Čim večkrat te vidim — tem raj' te imam. . .

P. A.

V DEŽELI KOLESARJEV

ina bogato okrašenih hiš z dragocenim pohištvom in od tedaj. Ker je Zaidersko morje postajalo vedno bolj plitvo, ladje pa vedno večje, je prešla mestu propast. Zato so l. 1876 zgradili do morja kanal dolg 29 km in globok 14 m, po katerem sedaj plovejo veliki parniki.

Kakor je mesto podnevi mračno, spremeni pomoči popolnoma svoje obličje. Nekaj žarnic zažari na mostovih, posebno v sobotah in nedeljah, številne reklame v vseh barvah razsvetljujejo bajne ulice in trge. Na Rembrandtovem trgu, kjer je polno hotelov in restavracij, so celo drevesa okrašena z rdečimi žarnicami. Od hotelov Krasnapolky, Lido, Amerikan-hotela in drugih kar lije svetloba. V majhnih barih igrajo glasbe vseh ras in na visokih stoličkih sedijo gostje ter pijejo po navadi pivo ali pa domače žganje ugnetrov. Nisem se mogel prepričati, da bi v tem pitju videti pijanega človeka. Na srečo ni bilo vročine, da bi me mučila žeja in tako sem nočno življenje je opazoval bolj od zunaj, kar je seveda mnogo ceneje.

V enem tednu svojega bivanja v Amsterdamu sem si ogledal precej zanimivosti. Zelo zanimiv je velik zoološki vrt ali zverinjak imenovan »Artis«. V njem so menda vse vrste živali. Gledaljevo se na prostem ali pa v kietkah, kakršen je pač njihov temperament. Otroci se seveda zbirajo najbolj okrog zabavnih in hudomušnih opic. Mnogo ljubiteljev sta imela tudi dva živahna »mor-ska leva«, ki sta se neprenehoma vrtela v zelo omejenem prostoru svojega majhnega ribnika.

Druga zanimivost v mestu je »tropski inštitut«. V veliki stavbi se ti predstavi celotno življenje indonezijskih otočkov. Slike, reliefi, modeli in mnogi originalni predmeti s teh južnih otkov dajejo tako naravno sliko, da bi sedeč v dvorani tega inštituta lahko napisal najbolj veren prepričljiv roman iz življenja v tropskih krajih.

POTOVANJE POD MORSKO GLADINO

Ne smete si misliti, da je to kaj posebnega, kajti vsakdo, ki je šel na sprehod iz Kopra v Semedelo, je napravil takšno potovanje. Iti je moral po stezi ob »bonifikah« pa je hodil pol ali en meter pod morsko gladino.

No, jaz pa sem se vozil celo uro in to baže 4 km pod morsko gladino. Sli smo namreč na izlet skozi bivše, zdaj izsušene Harlemsko morje. Take izsušene, podvodne predele imenujejo Holandci »polder«. Kjer je valovala praj zamazana voda Atlantskega oceana, so sedaj lepa zelena polja, ureprežena a kanali in jezeri. Na travnikih je videti mnogo živine, ki je zelo važna za gospodarstvo Holandije. Leta 1859 je imela Holandija skoraj 3 milijone glav goveje živine in pol miliona ovc. Za proizvodno živinore je deluje okrog 300 tovarn. Seveda je tudi poljedelstvo zelo razvito in sicer je najbolj znan holandski krompir, ki ga je bilo v omenjenem letu 40 milijonov ton.

Znamenite so holandske rože zlasti tulipani, ki jih gojijo v velikih nasadih največ okrog Harlema, ter jih izvažajo na vse strani. Ni države na svetu, za katero bi lahko reči š tako pravico, da so jo ustvarili ljudje, kot je to Holandija. Skoraj ves, kar vidiš, je delo nridnih rok. Pusto in dolgočasno ravno po krajino so spremenili v lepe vrtove in polja. Če bi hoteli primerjati to državo z našo, bi lahko rekli takole: Holandija je kot dekle, ki ga narava ni ravno obdarila z lepoto, zato pa uporablja vsa sredstva, da se olepša. Za Jugoslavijo pa bi dejali: »To je pa res lepo dekle, samo da bi se lahko še malo bolj uredilo. Nekaj časa smo se z avtobusi vozili ob kanalu, ki spaja Amsterdam z Atlantskim oceanom. Po širokem kanalu je plula ladja. Zelo čudno je bilo videti ladjo nad nami, kajti vođa v kanalu je stala višje kot naša cesta. Ravno tako so se najbrže čudili potniki na ladji, ko so gledali avtobus pod seboj. V bližini Amsterdama smo se peljali mimo ogromnega letališča, ki leži seveda tudi pod morsko gladino. Ko se spustim letalo iz zraka na letališče, postane tako rekoč podmornica.

Naš prvi cilj je bil kraj Alphen van de Rijn (ob Reni). To mestece leži ob stari sčrti Rene, kajti prav za Rena teče sedaj dobrih 30 km bolj južno. Tukaj je znamenit ptičji vrt »Avifauna«. Na velikem prostoru so zbrani ptiči iz vsega sveta, od majhnega »kolibrja« do velikega noja. Vsakemu od njih so uredili njegov dom tako, kot ga je imel v svoji prejšnji domovini za-

MONSUNI in biseri

I.

Okrog Perzijskega zaliva je bilo eno od prvih središč človeške civilizacije. Ljudstvo, ki je bivalo tam, se je naučilo graditi ladje. Ali je bil klic nepoznanega, ki jih je silil k temu? Nedvomno. Klic nepoznanega deluje na vse ljudi in mnoga od naših najbolj plemenitih dejanj nastanejo pod njegovim vplivom. Silil nas, da iščemo največje skrivnosti prirode, da potujemo v daljne neraziskane predele sveta.

Tudi jaz sem silil zgodaj v vzhlenju idic nepoznanega. Vodil me je v malo poznane predele Afrike in na otoke v Indijskem in Them oceanu.

V jadmicalah najbolj preproste oblike je dokaj lahko potovati od zaliva Aden do vzhodne afriške obale s pomočjo vetra monsuma. Ko prične pihati severo-vzhodni monsum, lahko jadrar pred vetrom vso pot do vzhodno-afriške obale. Tam izbereš eno izmed številnih naravnih pristančev, usidraš v njem jadrnico za par mesecev in se nato vrneš prav tako lahko, kakor si prišel takoj, ko prične pihati jugovzhodni monsum.

Takšno jadranje je bilo običajno že več tisoč let pred krščansko dobo. Posledice so bile dalekosežne. Ne samo Arabci, temveč tudi Egipčani, Fenicani, Perzijci, Indijci in celo Kitajci so često obiskovali vzhodno-afriško obalo. Arabi so se tam naselili, med vsemi mesti ob obali je vladal neki kralj iz Južne Arabije. Arabski agenti, ki so poznali domačine in so se ženili z domačinkami, so upravljali deželo v kraljevem imenu.

Nehote se nam porodi vprašanje, kakšna jadra in jadrnice so imeli ti zgodnji pomorščaki? Izdelovanje jader je stara umetnost. Prvi poskusi primitivnega človeka v grajenju ladij so imeli obliko malih čolnov, ki so bili opremljeni z jadri iz živalske kože. Egipčanske risbe, ki so bile izdelane okrog 6000 let pred Kristusovim rojstvom, predstavljajo čolne, ki so zgrajeni iz desk in imajo jadra in krmila. Okrog 300 let pred Kristusovim rojstvom je jadrnica dobila znanstveno določena sorazmerja glede oblike in velikosti jader. Vsa jadra, ki se uporabljajo na jadrnicah, jahtah in malih čolnih, so danes izdelana iz (jadrrovine) bombaža. V starih časih so bila spletna iz konoplj, ki je bila voljna in je povzročala, da je bilo jadro vrtasto. Zaradi tega je bilo laže upravljati z njim in se je dalo laže zviti skupaj, kadar je bilo težko in moteno od soli. Na Kitajskem in pri divjakih so še danes jadra izdelana iz trave in vlakna.

Dr. Aleksander Lenard na vzhodno-afriški obali

delovanju jadrrovine se je dogodila, ko so nadomestili konopljo z bombažem. Jadrrovina iz bombaža se je izkazala izvrstno, ker drži obliko mnogo bolje, kakor platno iz konoplje, ki so ga pred tem uporabljali. A tudi tej jadrrovini se mora posvečati pažnjo. Elastična je do določene stopnje, če je mokra se zmanjša, če je jadrnica preveč nagnjena, se razširi, če je v vlažnih prostorih, plesni — ako ni pripravljena na poseben način.

Arabi imajo v jadrnanju tisočletne izkušnje. Čeprav uporabljajo moderno jadrrovino, se nam zede njihove jadrnice kakor prve, o katerih so pisali pred Kristusovim rojstvom. Ugotovljeno je, da so obstajala arabska mesta in naselbine na vzhodno-afriški obali že pred 2000 leti. Med njimi so bila mesta Mogadishu, Malindi, Mombasa, Zanzibar, Kilwa in Mozambiquene. Nekatera od teh so bila zelo lepa. Ibn Batuta iz Tangerja je pisal v XIV. stoletju, da je bila Kilwa »eno najlepših in najbolje grajenih mest«, Mombasa »veliko mesto« in Mogadishu »izredno veliko mesto«.

Ko je Vasca da Gama leta 1498 v Mozambik, je videl, da nosijo šejk in njegovo spremstvo obleke iz burzuna in svile, turbane iz svile in zlata, meče s srebrnimi ročaji. Kjer je Mogadishu, je videl veliko mesto

ZANIMIVOSTI PO SVETU

ATOMI KLJUČ ZA OHRANJEVANJE ŽIVIL

Znanstvenike, ki so zbrani na doslej največjem mednarodnem kongresu o mirni uporabi atomske energije, ki je v Oxfordu, so seznanili z dognanji novih revolucionarnih raziskovanj za ohranjanje živil.

Kontrola bakterij s pomočjo atomskih izžarevanj obeta, da bodo lahko prevzvali velike količine živil iz enega kraja v katerikoli drugi na svetu.

Razpravo o tej novi tehniki je predložil nek ameriški znanstvenik. Zadeveni poskus, ki jih delajo v Združenih državah, so že zelo napredovali.

Omenjenega kongresa se udeležuje 800 znanstvenikov iz 28 držav sveta.

z večnadstropnimi hišami in velikimi palačami v sredini, kazalo je, da bi ga kdo lahko napadel z upanjem na uspeh. Malindi se je ime novalo plemenito mesto; kraljeva palača je bila pokrita s preprogami in opremljena s stoli, v katerih sta bila vložena slonova kost in zlato. O Zanzibaru pa je napisal Duarte Barbosa leta 1518 sledeče: »Arabci žive v velikem razkošju, oblačijo se v krasno svilo, ki jo kupujejo v Mombasi od trgovcev iz Cambarja, ki tam prebivajo.«

Koncem XV. stoletja so dosegli arabski kolonizatorji v Vzhodni Afriki visoko stopnjo civilizacije. Bili so lepo oblečeni, dobro so se hranili in so prebivali v lepih hišah kakor Evropejci. Zelo so obogateeli s trgovanjem z notranjostjo Afrike. Poglavitni izvozni predmet je bila slonova kost; drugi dobičkanosni izvoz so bili sužnji.

Danes pa so poglavitna industrija Zanzibara nagejnove žbice ali dišavni kilički. To so posušeni cvetni popki velikega drevesa, ki se imenuje kinteevce. V laboratoriju, ki je bil nekoč dom raziskovalca Afrike Davida Livingstona, se je tutila znanstvena organizacija svetovno znanih strokovnjakov, da bi rešila industrijo, ki daje svetu 90% najejnovih žbic, iz katerih se pridobiva engenol — sestavni del mnogih zdravil. Priporočila je, da se obolele plantaze izseka in uniči. Rešil sem jih jaz pred takšno usodo, ker sem našel, da boleznj v njih ne povzroča virus, temveč gljivica.

Zanzibar je nizek, skoro raven koralni otok — svet kakor iz tisoč in ene noč — pod dednim arabskim sultanom. Polno je na njem belih peščenih obal, palm, lagun, temnih lepotič, plesalcev in prijetne nemarnosti, ki jo pospešujejo turisti. Britanski protektorat podpira sanjavo značilnost živ-

ZADER DANES

Zadar ima danes okrog 20.000 prebivalcev, med njimi je precej Italijanov. Večji del mesta je še vedno v ruševinah, saj je bilo med vojno kar 72-krat bombardirano. Ruševine je iz dneva v dan manj, a na njihovih mestih rastejo nove stavbe.

Mesto ima popolno gimnazijo, učiteljske, glasbeno šolo in več drugih strokovnih šol. Dve kinodvorani, dramsko in kulturno gledališče postajajo pretnesi za zadarsko publiko. Industrija ni posebno razvita, vendar so se nekatere tovarne že močno uveljavile: tovarna likerjev »Marasška«, tobačna tovarna, tovarna mrež itd. Razvoj industrije namreč močno ovirajo slabe prometne zveze: Zalar nima železnice pa tudi ceste so slabe in se oslanja v glavnem na pomorski promet. V pristanišču vedno mgoli ladij.

Za turiste, ki jih ima Zadar iz leta v leto več, skrbje znani hoteli »Zagreb«, »Beograd«, »Jug«, najbolj pri sreč pa je vsakomur hotel »Borici«. Obdan je z bujno mediteransko floro, prekrasnim gozdičem in najlepšim kopalščem. Prijeten mir, prekrasna obala in sveži vonj zelenja so odlike, ki privlačijo številne turiste. Tu so idealni pogoji za taborene pod šotiri. Rt Ponta Omika je oddaljen od mesta kaka 2 km in ima stalno zvezo z mestom.

Posebna zanimivost je tudi predmestje Zadra — Arbanasi; govorica ljudi, njihove šege in navade!

IZLETI V OKOLICO

Naravno: kdor pride v Zadar, hote videti tudi okolico. Izlet v kraje okrog Zadra so prav zanimivi. Z jadrnico ali čolnom je najbližje na otok Ugljan v prijazno mestce Preko, kjer je okoli starega samostana, ki ima veliko knjižnico in bogata kulturno-umetniška spomenika, divni bor v gozdiček. Na najvišji vzpetini pa stoji zidovi zgodovinsko znamenite in za Zadar zelo važne trdnjave Sv. Mihovil. Zelo lepo izletniško mesto je brdo Čakovac na otoku Pašmanu s slavnim benediktinskim samostanom. Najbolj mikavni pa so otoki Komati, ki imajo zelo strme, včasih naravnost fantastične oblike.

»Sofatic«. Povsod so ljudje zelo pri-

II. LITERARNI NATEČAJ

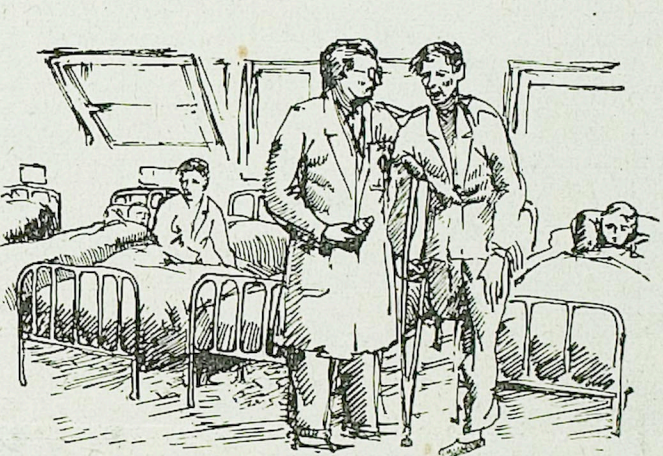
Bolniška soba 26

Skozi velika, odprta okna pada v sobo sveži zrak poletne noči. V sobi je vse tiho, le od časa do časa je čuti globok zdiljsaj nemirno spečega bolnika. V kotu btri mala v rdeč papir ovita lučka. Ne morem spati, svoje trudne oči upiram v strop in razmišljam. V zvoniku je že zdavnaj odbilo polnoči.

Tedaj se mi zazdi, da je pri vratih nekaj zašumelo . . . in že razločim lahne korake nune. Postoji kraj prve postelje, popravi odejo in krene dalje. Pri drugi istotako. Jaz se ne gamem, na pol priprem oči in čakam, delam se kot bi spal. In že se mi bliža, prav pothoma — obstoji ob mojem vzglavju. Njeni topli pogled rahlo božajo poteze mojega obličja. Nato se skloni in gre z rokama preko odeje — tako blizu mi je, da čutim na svojem licu njen pritajeni dih. Tedaj se moja roka zgane in oklene njenih mehkih toplih prstov. Ni se umaknila, in zveza si iz oči v oči. Hip pozneje se vsa strese, kot bi se prebudila iz težkih sanj. Izmakne roko, se plaho ozre po sobi, povese glavo . . . in zgine naglih korakov.

V sobi zavladata skrivnostna tišina. Zazrem se skozi okno v jasno nebo, v nebroj migljajočih zvezdic. Bolesni izraz njenih velikih sanjavih oči me silí k razmišljanju. Kaj neki če je privedo med to zidovje? Si morda ljubila? Tvoja mlada leta beže sedaj brez smehljaja, zatreti moraš slehemi utrip srca. Počasi usihaš — usiha prekrasna ovetka.

Igor

~~~~~

S—O—N—J—A

Po širokih, snažnih kamnitih stopnicah se vzpenjava v drugo nadstropje bolnišnice. Na dušo nama lega neko trpkó občutje — dom trpečih, hiša vzdihljajev . . .

Konec hodnika, levo, potrkam na vrata. Odpre nama stara ženica, ki je ravno zupuščala sobo.

Štiri postelje, kjer mlada dekleta. Sonja se vzpne na kolenec, vesela je najnovega obiska. Dolgo in pristrčno nama stiska roko.

Olga razklada iz mreže sadje in njeno, kar sva ji bila prinesla. Jaz pa se zazrem v njena lica. Tako mlada, očarljivih oči . . . in da so ji dnevi šteti!?

Ne moremo se sprizginiti s to mislijo. »Toliko si mi prinesla! Kdaj naj vse pojem? Bom prej umrla . . .«

In v hipu ugasne luč v njenih očeh. Glava ji klone na prsi, po licu ji zdrsne solza.

»Kaj ti ne pade v glavo!« se pošali Olga. Sonja se nasmejne, dvigne glavo in zazre se mi v oči.

»Bom ozdravela? Kaj se vam zdi?? me proseče vpraša.

»O, seveda! Zakaj pa ne.«

Kaj drugega sem ji hotel reči? Hotela bi verjeti mojim besedam, oklepala se jih je z vsemi silami svojega ugašajočega življenja. Živeti!

Ali upanjej kmalu upade.

»Iz te sobe ne bom več šla, nesli me bodo . . . in bridko zahtii.

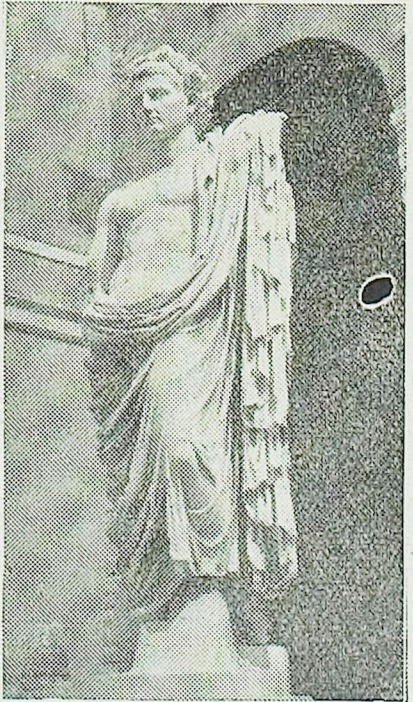
Olga seda na rob postelje, in Sonja se ji vrže v objem.

Dvajset let ji je. Vsa bodočnost je pred njo, in življenje se ji žmika, ugaša.

Olga nima besed, le rahlo boža njene črne spuščene lase.

Na hodniku pozvoni, čas za obiske je pri kraju. V pozdrav ji dolgo, toplo stiskam roko. In nisva se več videla.

Igor

Pred arheološkim muzejem v Zadru

STARŠI -- DIJAKI

OSNOVALI BODO „ŠOLO ZA VZGOJO V DRUŽINI“

Ze večkrat smo slišali govoriti o šolah za starše, ki jih imajo po drugih državah. Eden izmed sadov Svetovnega kongresa za zaščito otrok, ki je bil v Zagrebu, je tudi šola za starše, ki jo bodo odprli pri glavnem odboru zagrebškega društva »Naša djeca«.

Med zasedanjem kongresa je bilo po vseh mizah veliko brošur o problemih, s katerimi se pečajo vzgojitelji. Med njimi je bila tudi drobna svetlo-modra knjižica, ki je imela velik, črn naslov: »L'école des parents« (Šola za starše). To je bil prospekt šole za starše v Parizu, ki dela v okviru medicinske fakultete. Program te šole vsebuje vsa vprašanja in probleme s področja prihologije, higijene in vzgoje otroka v družini. Takoj je nastalo vprašanje: »Zakaj tudi mi nimamo takih šol? Našim družinam bi bile zelo potrebne in koristne.« Toda resnici na ljubo moramo priznati, da nekaj takih šol že imamo, novih pa se še snujejo. V kratkem bodo odprli tako šolo v Zagrebu in mogoče jo bomo dobili tudi v Ljubljani.

KAJ IN KAKO SE BODO UČILI

Gotovo vas bo zanimal učni program take šole, njena praktičnost in življenjskost. Šola za vzgojo v družini se bo imenovala. Učni program predvideva 48 tedenskih ur predavanj, diskusij in praktičnih vaj, kar bo trajalo tri mesece. Načrt vsebuje teme o vzgoji sploh, o vzgoji v družini, o otroški psihologiji, mentalni higieni, preventivni medicini, higieni v družini ter o socialni in zakonski zaščiti družine. Predavali bodo znani pedagoški in socialni delavci, psihologi, zdravniki in pravniki.

Tisti, ki skrbijo za organizacijo te šole, so si zamislili pač zelo zanimiv in živ način dela. Ne samo predavanja, ampak tudi razgovore staršev s predavatelji, obravnavanje posameznih vprašanj, ki jih bodo postavljali obiskovalci te šole, pridobivanje praktičnih izkušenj v različnih otroških ustanovah in vrtcih v stvareh, ki veljajo tudi za družino in podobno. Seveda je pri tem veliko odvisno od kontakta, ki ga bodo imeli predavatelji s slušatelji in manj od nevezane atmosfere, ki bo omogočila svobodno vprašanje in razpravljanje o problemih, ki zanimajo starše in s katerimi se vsakodnevno srečujejo pri vzgoji.

Šola bo začela v delom v polovici novembra, predavanja pa bodo dvakrat tedensko zvečer, tako da jih bodo lahko posejali tudi starši, ki so zaposleni. Vpišejo se lahko vsi očetje in matere, obvezati pa se morajo, da bodo obiskovali šolo do zaključka predavanja, ko bodo prejeli tudi spričevalo.

STARŠI POTREBUJEJO POMOČ

Ne samo pri nas, ampak tudi v veliko bolj razvitih in bogatejših deželah manjka staršem in vseh družbi še veliko znanja o pravilni vzgoji otrok. Naša vzgoja je večnoma zasnovana na tradicionalni

skrbni za otroka, kar se deduje iz generacije v generacijo, kar pa ne more več zadovoljevati bolj raznolike, razvite in napredne življenjske pogoje in potrebe. Posebno pri nas, v socializmu, kjer predstavlja družina ne sicer edini, pač pa vreden in močan vzgojni faktor, je potrebno, da družino prepoznamo z novim znanjem o načinu in sredstvih ter metodah vzgoje. Oblikovanje novega, naprednega človeka in sodelovanje staršev pri šolski vzgoji, kakor tudi pri vsem našem družbeno-političnem življenju zahtevajo, da tisti, ki vzgajajo — predvsem starši — otroke, naučijo in si prisvojijo sodobne vzgojne metode. To je edini način, da izpolnijo svoje dolžnosti do otrok in do družbe.

Naši starši pa imajo voljo in in-

teres, da se vsega tega naučijo. Saj so bili tudi do zdaj razni tečaji in predavanja s tega področja, toda praksa je pokazala, da je treba delati bolj sistematično in resno in to bo dala novoustanovljena šola.

IN NACRTI

Tisti, ki so osnovali šolo, so prebrani, da bo uspevala in to popolnoma upravičeno. Seveda računajo tudi s težavami, računajo, da ne bo popolnega uspeha takoj in pripravljani so vložiti v to zamisel mnogo truda in potrpežljivosti. Zda se jim zdi najvažnejše to, da bodo »učenci« vztrajali v šoli do konca, kajti le tako bodo imeli od šole res koristi. Za pozneje pa predvidevajo organizacijo raznih naprednih tečajev.

Otroci in denar

Nekateri vzgojitelji so mnenja, da je dobro, če otroci že zgodaj spoznajo denar, njegovo vrednost in uporabnost v življenju. Drugi zopet mislijo, da otroštvo ni doba, ki naj bi se posluževala denarja kot sredstva, s katerim kupujemo življenjske potrebščine. Ta mnenja so pač lahko različna, nihče pa ne more zanikati dejstva, da otroci denar poznajo, da ga imajo v rokah, ko kupujejo v trgovinah drobnarije po materinem naročilu ali zase bonbone in sladkarije. Prav tako vsak otrok ve, da starši računajo, kako bodo razporedili denar, da bo zadostovalo za vse potrebe. Zato prav gotovo ni nevarno, da mati nauči otroka, da z denarjem skrbno ravna in da mu pojasni, da je za denar treba delati, zato ga ni kar tako razmetavati. So tudi starši, ki učijo otroka hraniti majhne vsote v hraničnikih, tako da se otrok nauči, da se je treba tudi odpovedati kakim malenkostim, ki ni tako potrebna, da bi prihranili denar za večje in bolj potrebne stvari.

Dogaja se tudi, da skušajo otroci priti do denarja na skrivaj, brez vednosti staršev. Pri tem najdejo včasih nekateri prepovedana pota, na katera jih spelje slab zgled in

želja, da bi denar trosili za zaželene stvari.

Res je tudi, da lahko postane denar za otroke nevaren vzvodnik. In nato mislijo tisti vzgojitelji, ki odsvetujejo, da bi dajali denar otrokom. Toda ker ne moremo preprečiti, da bi otrok sploh prišel z denarjem v dotik in ker ga itak vse življenje ne bomo mogli pred tem obvarovati, je bolje, da mati otroku da denar, toda da strogo nadzoruje, za kaj otrok denar troši. Pri tem se mora tudi budno zanimati, kako otrok preživlja svoj prosti čas, v kakšni družbi je in kod hodi. Dolžnost matere je, da vzgoja otroka tako, da išče vir poštenega zaslužka, da ceni delo, ker ve, da pomeni to denar in življenje ter da končno pozna denar kot sredstvo za obstanek in ne kot sredstvo za uresničenje lahkomišelnih želja.

Z. J.

Drobni nasveti

Surovo maslo bo v vročini ostalo sveže, če ga bomo dali v porcelanasto skodelico, ki jo bomo poveznili v posodo z mrzlo vodo. Vodo bomo dvakrat na dan menjale.

Jajca ostanejo dalj časa sveža, če jih natremo s slanino.

Hrapavo kožo na komolcih odpravimo, če jo redno vsak večer namažemo z oljem.

Korenine sobnih rastlin ne gnijejo, če damo v dno lončka nekaj oglja.

Če se nam je zasušila gorčica, si pomagamo tako, da kanemo vanjo kapljico kisa.

Učiteljice-tečajnice na Pivki hoče jo postati tudi dobre kuharice

Naša kuhinja

DUSENA RAZLIČNA ZELENJAVA

Pol glavice trdega zgodnjega zelja, 2 kolerabici, 2 korenja, 2 krompirja, 1 žlica lja ali tudi masti, pol čebule, 2 stroka česna, zelen peteršilj, 1 žlica paradižnikove konzerve ali 2 do 3 paradižniki, sol, po želji malo popra.

Zelje in kolerabico zrežemo na rezance, če imamo pa podzemsko kolerabo, pa na kocke; prav tako zrežemo na kocke korenje in krompir. Na olju ali na masti zarumenimo sesekljano ali na tanko zrezano čebulo, dodamo sesekljan zelen peteršilj in česen. Temu vsemu dodamo pripravljeno zelenjavo in paradižnike, ki smo jih očistili osemenja. Vse skupaj počasi dušimo. Ko nato lastna tekočina izhlapi, solimo in po želji malo popopravimo in počasi prilivamo malo vode. Tako dušimo, dokler zelenjava ni mehka.

TELECJA PRSA Z JETERNIM NAVEVOM

1 kg telečjih prs, 5 dgk masti, sol, 15 dgk telečjih ali govejih jeter, 1 do 2 žemljici ali ista količina kruha, 1 čebula, zelen peteršilj, malo majarona, 1 jajce.

Iz mesa izločimo kosti in napravimo z ostrim nožem zarezo, da dobimo žep za nadev. Meso tudi nasolimo. Nadev pripraviš iz jeter, ki jih spremo z zobotrebci, nato pa denemo v pekač in polijemo z vročo mastjo ter spečemo. Če pa nečemo pečenko v pečnjaku, tedaj pa polijemo malo vroče vode, da se lepše speče in se ne zažge.

Za nadev nastrežemo jetra, jim primešamo v vodi ali mleku namočene in ožete žemlje, sesekljamo čebulo in peteršilj, ki smo ju prele na masti zarumeneli. Začnimo še s strtim majaronom in soljo. V vse zamešamo še jajce in s tem nadenemo pripravljeno meso.

MEDENI KRUH

Sestavine: 1/4 litra vode, 2 žlici medu, 14 dgk sladkorja, 5 dgk masla, 40 dgk moka, žlička jedilne sode, 3/4 zavitka pecilnega praška, cimet, klinčki, žlica kaka, pomarančne ali limonine lupine, jajce.

V lončku zavremo vodo, med, sladkor in maslo. Moko (lahko je enotna) presejemo s pecilnim praškom in jedilno sodo, dodamo sesekljanih limonin ali poma-

Ob zaključku »Tedna otroka«

Vedno večja je skrb naše države in naše družbe za zaščito otrok. V najrazličnejših oblikah družbenega skrbstva se trudimo, da bi imeli naš naraščajoč dobro vzgojo in srečno mladost. Tudi letošnji teden, ki so ga imeli po vsej naši državi, je pokazal, da sta vzgoja in varstvo otrok skrb in naloga vseh državljanov.

Na pristojnem mestu proučujemo tudi zboljšanja zakonodaje glede družbene in družinske zaštite otrok, zvezni izvršni svet je izdal uredbo o plačevanju posebnih prispevkov v krajevne sklade za varstvo otrok, o čemer smo že pisali. Obeta pa se tudi ustanovitev zveznih in republiških skladov za varstvo otrok. Tem skladom pa bodo zagotovili temeljno glavnico.

O programu »Tedna otroka« v koprskem okraju in o izvrševanju zadanih nalog smo veliko pisali v prejšnjih številkih. Tudi po drugih časopisih smo brali, kako se pripravljajo v drugih okrajih in lahko smo zasledili, da so se ponekod bolj odrezali od nas, ponekod pa tudi slabše. Občine, kakor tudi posamezni kraji pri nas, so si zadali resne in važne naloge, ki so včasih tudi presegle okvir samega tedna, včasih pa so bile tudi objektivne ovire, da jih niso mogli v celoti izpolniti.

Ze prejšnji teden je bil v Kopru zaključni sestanek vseh predstavnikov občin, ki so bili zadoščeni za organizacijo tedna. Žal niso prišli vsi in tako nismo imeli celotne slike. Odsotni so poslali svoja poročila naknadno. Po vseh razpoložljivih podatkih si lahko ustvarimo približno sliko: po vseh krajih so bile proslave, predavanja in prireditve. Ponekod so otroke tudi obdarili, prirajali tekme in izlete. Pri vsem tem je včasih pomanjkljiva organizacija, kar gre na račun premajhne zainteresiranosti nekaterih, tako da visi vse delo na treh, štirihi ljudeh, ki ne morejo biti povsod in za vse. Druga velika pomanjkljivost je bila udeležba na predavanjih. Saj je prava sramota, da je bilo na zdravstvenem predavanju dr. Salamona v Kopru reci

in piši petnajst ljudi in da so drugod tovrstna predavanja celo odpadla, ker ni bilo nikogar. Mogoče pa je šlo tudi to na račun premajhne propagande in popularizacije, nekaj pa tudi prav gotovo na račun političnih dogodkov okoli podpisu sporazuma o tržaškem vprašanju. Podobno usodo so doživeli agilni in postrtovalni pedagogi defektni mladine iz Portoroža, ki so priredili po vseh vaseh in mestih okraja predavanja in so imeli ponekod prav velik obisk, drugod pa so predavanja odpadla, ker je bila dvorana prazna. Svoj program je v celoti izpolnilo še zdravstvo, seveda razen tistih nalog, ki presega okvir enega samega tedna.

Sklep sestanka vseh predstavnikov občin na je bil, da bodo delo, ki so ga začeli v tem tednu, nadaljevali tudi pozneje. Med drugim so sklenili, da bosta Socialno skrbstvo in Svet za prosveto v Kopru prevzela skrb za stalno otroško kolonijo Tov. Ručnik Vinko, ravnatelj Gluhonemnice v Portorožu, bo napisal za naš časopis članek o defektni mladini, kar bo strnjeno in dopolnjeno predavanje, ki so ga imeli pedagogi v »Tednu otroka«. Članek bomo začeli objavljati v prihodnji številki. Okrajni odbor SZDL bo sklical direktorje vseh naših podjetij, da bi se pogovorili o skladu za varstvo otroka, kakor to predvideva zvezna uredba. Tudi prispevke od predstav za ta sklad so pobirali samo pri kinopredstavah, ne pa pri avtobusnem in poštne prometu. Za pobiranje prispevkov bo treba določiti kak drug teden.

Zavedati se moramo, da zamotnega vprašanja varstva otrok in vsega, kar je s tem v zvezi, ni mogoče urediti v enem samem tednu in da tudi naša država v doglednem času ne bo mogla vključiti v svoj program vsega, kar bi bilo s tem v zvezi potrebno. Prav zato pa si moramo pomagati s takimi skladki, kot jih predvideva zvezna uredba in predvsem z dobro voljo sodelovanja in pomoči nas vseh. Skrb za otroke mora biti pri nas tudi naloga krajevnih skupnosti in njihovih organov, naloga vseh družbenih organizacij in državljanov.

ranenih lupin, stolčen, presejan cimet in klinčke po okusu, kakao ter vse dobro premešamo. V shlaženo tekočino se žvrkljamo jajce in jo nato vmešamo v pripravljeno moko. Testo vlijemo v namazan in z moko potresen pekač ali v obliko za sinin hrbet in pečemo približno pol ure, spočetka v vroči, proti koncu v zmernje topli pečici. Hladen meden kruh režemo lahko poljubno v rezine ali kocke.

ŽENE PO SVETU

SREČANJE S SIAMSKO DELEGATKO NA MEDNARODNEM KONGRESU ZA ZAŠČITO OTROK V ZAGREBU

Kdor je prisostvoval kongresu za zaščito otrok je lahko opazil majhno ženo, ki se je skromno sprehajala in pregledovala razstavljene slike in publikacije. Njeno vedenje je kazalo, da želi biti neupadljiva in skromna. Zvedeli smo, da je doma iz oddaljenega Siam ali Tajlanda, kakor se danes imenuje država Taia.

Gospa Pjera Vejagul je prva žena, ki je doktor medicine v svoji domovini. To je ena izmed tistih redkih žena, ki so s svojim osebnim primerom dokazala, kaj lahko človek naredi za otroke. V njeni državi, kjer so stalna politična trenja in kjer profašistični režim diktatorja Pibula Songrama, posveča otrokom zelo malo pažnje. Gospa Vejagul živi v Bangkoku, kjer skrbi za čez štirideset otrok. To so v glavnem otroci pristaniških prostitutk, ki nimajo možnosti, da bi normalno vzgajale svoje otroke. »Pri tem delu z otroci — pravi dr. Pjera Vejagul — mi pomaga okrog dvajset naših žena, s katerimi sem imela poseben tečaj o vzgoji ter medicinski in higijenski negi otrok. Te žene nadomeščajo otrokom mater. Ena izmed teh mojih otrok, dekle staro 14 let, je zdaj že v Parizu, kjer bo nadaljevala študije. Štirje posejajo gimnazijo, približno 15 ljudsko šolo, ostali pa se še zabavajo v lepem in velikem vrtu, ki je okoli moje hiše.

Otroke moram vzgajati v duhu fizične in mentalne svobode ter medsebojne ljubezni, tako da ne bodo nikoli v življenju pomislili na vojno. Jaz osebno — je nada-

Dva ljubka predpasnika za naše deklice

Hevala zdravnica — se pri nas kot predsednica Nacionalnega združenja Tajlanda borim za zaščito otrok in bi želela, da bi bili otroci čim srečnejši osvobodjeni težke dediščine in predsodkov preteklosti. Občudujem, da imate pri vas toliko otroških ustanov, ki rabijo pomoč društev. Prepričala sem se tudi, da vaše žene posvečajo velik del svojega prostega časa vzgoji nepreskrbljenih otrok.

V Bangkoku imamo na žalost en sam dom za defektne otroke in ta je tudi edini v Tajlandu. Vse svoje sile bom vložila v to, da tudi v naši domovini ustvarimo pogoje za organizirano in resno delo na tem področju. Pri tem mi bodo koristile izkušnje, ki sem si jih nabrala pri vas.

TOVARNA ŠČETK „ISTRA“ V KOPRU

Odkupuje kršin in bele prane ščetine po najvišjih dnevnih cenah

Lisica in zvesti konj

Imel je kmet konja Lisca, ki mu je zvesto služil do starosti. Kmet zdaj ni več hotel preživljati »zastonjkarija«. Nekega dne mu je rekel:

»Ne potrebujem te več. Pojdi iz mojega hleva, kamor te noge ne-sejo! Hrani naj te, kdor te hoče. Jaz te ne bom več, razen če postaneš močnejši od leva.«

Tako se je kmet ponorčeval iz Lisca ter odprl hlevska vrata.

Ubogi Lisec je taval, koder so ga pač nosile noge. V gozdu je iskal, kje bi se skrili pred vetrom, mrazom in dežjem. Tu ga je pod nekim drevesom opazila lisica.

»Kaj ti je, prijatelj? Zakaj tako žalostno sklanjaš glavo?« je vprašala Lisica.

»Kaj bi ti pravil!« je odgovoril Lisec. »Moj gospodar je pač pozabil, kaj sem v dolgih letih vse storil zanj. Ko sem ostareel in oslabeel, me je pognal iz hleva. In še rekel mi je, naj se ne vrnem, če ne bom močnejši od leva. Jaz in lev! Nič drugega mi ne preostaja, kot da žalostno poginem pod kakim drevesom.«

Lisici se je smilil ubogi stari konj. Malo je pomislila in mu rekla:

»Ne obupaj, Lisec! Pomagala ti bom. Lezi pod drevo in se naredi mrtvega.«

Lisec je storil, kakor mu je naročila tetka lisica. Ona pa je odšla k levu, ki je stanoval v bližnji votlini.

»Cast in slava ti, stari gospodar! Dokler si bil mlad, si se hranil s svežim mesom brzonogih živali, kakor se pač spodobi junaku med junaki. Toda tudi ti si postal star in zdaj ti diši celo mrhovina!«

Stari lev je začel godrnjati. Gledal jo, celo ta mala lisica se hoče ponorčevati iz njega! Modra lisica pa hitro dodala:

»Ali veš, zakaj sem prišla k tebi? Ko sem se napotila k tvojemu brlogu, mogočni gospodar, sem pod nekim drevesom zagledala mrtvega konja. Ne boj se, niti ne gane se.«

Lev se je takoj odpravil z lisico. Ko sta prišla do Lisca, je zvitorepka spet rekla:

»Ne bilo bi primerno, da ga požreš kar tu. Veš kaj? Čvrsto te bom zvezala konju za rep, ti pa ga potegni do svoje votline in ga tam v miru pojedi.«

Lev ni ugovarjal in lisica ga je res hitro privezala Lisca za rep.

»Vstani, Lisec!« je tedaj zaklicala zvit lisica in udarila po konju »Hijo!«

Lisec, ne bodi len, skoči na noge in potegne leva za seboj. Lev je tako tulil, da je ves gozd odmeval od njegovega rjojenja. Tako sta nazadnje prišla do hiše Lisčevega gospodarja.

»Poglej, gospodar!« se je pobahal Lisec. »Močnejši sem od leva. Ti pa zdaj izpolni obljubo.«

Kmet je moral držati besedo. Ubil je leva, zvestega konja pa je hranil do njegove smrti.

PAPIGA

(Angleška ljudska pripovedka)

Nekoč je živel mož, ki je imel lepo zeleno papigo. Ščasoma jo je naučil izgovarjati dve besedi: »Tako je!«

Nekoč noč je mož na različnih mestih zakopal nekaj zlatnikov, drugo jutro pa je šel s svojo papigo skozi vas in govoril:

»Moja papiga je zelo pametna. Zdaj mi bo povedala, kje naj kopljem, kajti papiga ve, kje je zakopano zlato!«

Kadar koli je prišel do mesta, kjer je bil zakopan zlatnik, se je ustavil, se obrnil k papigi in jo vprašal:

»O, modra ptica! Ali bom našel zlato, če bom tukajle kopal?«

»Tako je!« mu je odgovorila papiga.

Po tem odgovoru je mož pričel kopati in končno izkopal zlatnik in ga pokazal zbranim ljudem.

Neki mladenič, ki je ves čas opazoval moža in njegovo papigo, si je mislil: »Če bi jaz imel to papigo, bi zelo hitro obogatel!«

Stopil je k možu in ga vprašal, koliko zahteva za ptico.

»Tisoč zlatnikov!« je odgovoril mož.

»To je pa mnogo,« je dejal mladenič.

»Že mogoče, toda moja papiga je prav gotovo toliko vredna, ali ne?«

»Tako je!« je odgovorila sama papika.

Ta odgovor je mladeniču tako ugajal, da je izplačal možu tisoč zlatnikov in odšel s papigo.

Naslednjega dne se je takoj napotil s papigo iskat zlato. Mnogokrat jo je vprašal:

»O, modra ptica! Ali bom našel zlato, če bom tukajle kopal?«

»Tako je!« mu je vedno odgovorila papiga.

Mladenič je kopal in kopal, toda nikoli ni ničesar našel.

»O modra ptica,« je končno dejal papigi, »zdi se mi, da sem bil velik bedak, ker sem dal zate toliko denarja.«

»Tako je!« mu je modro odgovorila papiga.

Ko je izgovarjala ti dve besedi,

je bila tako smešna, da se je pričel mladenič na vse grlo smejati.

»Ej, modra ptica zdaj si pa končno vendar enkrat povedala resnico!« ji je rekel mladenič. »Že vidim, da se bom moral resno lotiti dela. Brez dela ni jela.«

»Tako je!« mu je potrdila papiga in drugič povedala resnico.

Dobri in hudobni paša

(Turška ljudska pripovedka)

Nek bogat in slaven paša je imel prekrasnega arabskega konja, kakršnega še ni bilo na svetu. Po barvi, videzu in vzdržljivosti ni imel para. Mnogi in premnogi ljudje, celo sam sultan, so hoteli imeti tega lepega konja. Njegovemu gospodarju so ponujali pravične vsote, cele zaklade, on pa se za noben denar ni hotel ločiti od lepe živali.

Posebno se je za konja potegoval neki drugi, prav tako bogat paša. Ponujal je zanj vse svoje zaklade, vse svoje konje in celo svojo hčer za ženo. Vse zaman! Paša konja ni hotel prodati.

Nekega dne je gospodar tega lepega konja zajahal in se na njem odpravil v daljne mesto. Na poti je naletel na berača z ovito glavo in oblečenega v same cunje. Sedel je v prahu in prosil milodarov. Paši se je zasmilil. Ustavil je konja, poiskal denarnico, izlekel zlatnik in ga vrnil beraču.

»O milostni gospod, naj ti Alah poplača dobroto!« je vzkliknil berač. »Ker si že tako dobrotljivega srca, izkaži mi še eno uslugo. Tako slab sem, da se ne morem premakniti. Pomagaj mi, da se dvignem in da se odpravim do najbližje vasi, Alah ti bo plačal.«

Paši se je zasmilil revež, ki ni imel niti toliko moči, da bi se dvignil na noge. Razjahal je, da bi mu pomagal. Tedaj pa se je zgodilo nekaj nepričakovanega. Komaj se je približal beraču ter ga rahlo objel okrog pasu, že se mu je berač krepko izvil iz rok ter z vso močjo udaril s pestjo pašo po obrazu. Paša se je zgrudil na tla. V dveh skokih je bil berač pri konju in v sedlu. Ko se je obrnil k paši, je ta v njem spoznal drugega pašo, ki mu je svojčas ponujal vse svoje bogastvo za konja.

»Ker mi nisi hotel konja prodati niti za vse zaklade,« je rekel ugrabitelj. »sem se moral poslužiti takega sredstva, da se polastim te plemenite živali.«

In že je spodbodel konja.

»Stoj!« je vzkliknil okradeni paša. »Postoj samo za hip, da ti nekaj povem.«

Ugrabitelj je v precejšnji razdalji ustavil konja in se obrnil, da bi slišal, kaj mu hoče krađeni tovariš povedati.

»S prevaro si se polastil konja,« je rekel ta, »in Alah naj ti odpusti.

Prosim in zaklinjam pa te, da tega nikomur ne poveš. Če bodo namreč ljudje izvedeli, da si se preoblekel v berača, da bi me prevaral, ne bo beračem nihče več verjel. Nihče več jim ne bo delil miloščine. Skoda bi bilo, če bi zaradi tega trpelo toliko nedolžnih ljudi.«

Osramočen zaradi teh besed velikodušnosti in plemenitosti, je ugrabitelj vrnil konja lastniku. Resno se je pokesal in prosil dobrega pašo odpuščenja.

Pionirska križanka

1	2	3	4	5	6
7				8	
9			10		
11					
			12	13	
14			15		
			16		
17			18		

VODORAVNO: 1. glavno mesto evropske države, 7. zavetišče, 8. vas pri Ljubljani, 9. verski reformator, 11. rojstni kraj pisatelja Bogomirja Magajne, 12. mačka po domače, 14. oblika pomožnega glagola, 15. vrsta geometrijskih tvorov, 16. ločilo, 17. kartaški izraz, 18. posoda za rože,

NAVPIČNO: 1. kranjski zgodovinar, 2. modro nebo, 3. takt, 4. čelada, 5. osebni zaimsek, 6. posredovalnica, 10. tramvajaska vozarna, 13. povelje, 15. povelje.

RESITEV KRIZANKE IZ PREJSNJE ŠTEVILKE

VODORAVNO: 1) ladja, 6) rak, 7) uš, 9) tu, 10) nob, 12) ton, 14) Lješ, 16) ni, 17) jarec, 18) ah, 19) st, 20) Bor, 21) etika.

NAVPIČNO: 1) Ljubljana, 2) dr, 3) JAT, 4) akut, 5) tornistra, 8) šoja, 11) Berane, 13) on, 15) šeh, 19) sok, 20) bi.

UGANKE: 1) kol — lok, 2) zajec, 3) sova, 4) senca, 5) jagoda — volčja jagoda, 6) ponev.

afriški kontrasti

8

V zgodnji mladosti se deklice igrajo skupaj s svojimi vrstniki. Toda ko imajo okrog dvanajst let, se morajo že pokrivati in smejo pristopiti odkritega obraza samo k svojemu očetu ali k možu po poroki. Na kakšen odpor naletijo oblasti pri ljudeh z vsem, kar je navzkriž s starimi običaji, naj vam pove samo primer demonstracije in odpora, ki ga čutijo starši proti šolanju deklic. Francoske oblasti so morale zelo energično poseči, da jim je uspelo doseči, da deklice redno obiskujejo šolski pouk, posebno ko so ustanovili mešane osnovne šole. Šole, ki so jih obiskovali otroci domačinov na vasi kakor v mestu, so imele dva vhoda, tako da so bile deklice popolnoma ločene od dečkov. Šolsko poslopje je po navadi grajeno v nemen nastropju, tako da so štirje razredi za dečke na eni strani, štirje razredi za deklice pa na drugi, ločeni s posebnim vhodom. V sredini med možko in žensko šolo so prostori za učitelje. Ko so po odloku francoskih oblasti ustanovili mešano osnovno šolo, so nastali novi nemiri in ponoven odpor nekaterih staršev, ki dolgo časa niso puščali svojih hčerk v tako »nemoralno« šolo. Toda tudi ta odpor se je polegel, in danes obiskujejo osnovno šolo deklice in dečki skupaj, dva razreda pri enem in dva razreda pri drugem vhodu. Nad vhodi ponekod še vidimo napise v arabščini in francosščini »za dečke in za deklice«.

Toda mladina je vedno in povsod dovzetna za nove stvari, tako tudi v Severni Afriki. Odpor mladine proti nazadnjaškim običajem je vedno večji in vedno manj mladih deklic in žena je pokritih. Ob državnih lokalnih praznikih so velike svečanosti, ki se zaključijo zvečer s plesom na prostem. Mladenke se na plesnem prostoru pojavljajo brez ogrinjaj, in četudi stojijo na plesišču zagnjene v svilen šal, ga odlože kakor hitro jih mladeniči pozovejo na ples. Domačinke plešejo vse moderne plesne s izredno gibčnostjo in temperamentom.

Ob vstopu v tovarne opazimo še veliko pred začetkom dela gruče skrbno zastrtih žena, ki čepijo ob drevesih in zidovih. To so tovarniške delavke ob svoji priljubljeni »časi razgovora«. Pretresajo važna vprašanja, kaj se je zgodilo doma, kaj v tovarni in seveda posebno pri sosedah. Ko zatuli tovarniška sirena, se razgube po tovarni in po končanem delu pojavijo na ulici zopet pokrite po obrazu. Če pa stopi obiskovalec med delovnim časom v tovarniške prostore, ne bo našel nobene razlike s sličnimi tovarnami v Evropi ali drugem kraju sveta. Niti ena delavka nima pokritega obraza, in se ne skriva pred moškimi očmi. Ravno nasprotno, rade se smejejo in kažejo pri tem svoje snežnobele zobe, ki jih sicer moški ne more videti. Čudne in za nas nerazumljive pojave najdemo na primer pri snažilkah avtobusov,

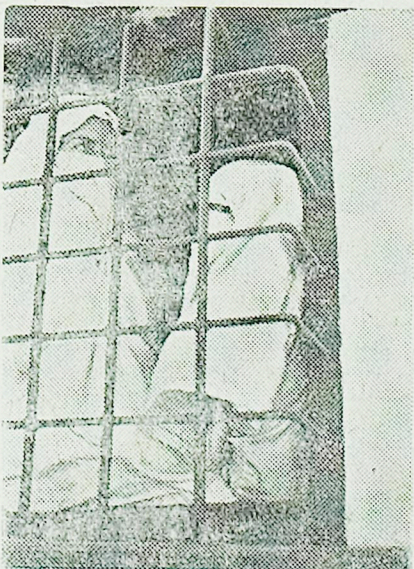
tramvajev in železniških vagonov. Vsa dela opravljajo snažilke odkritih obrazov in vdihujejo pri tem okromne količine prahu in bakterij. Zunaj na svežem zraku pa imajo temeljito pokrit nos in usta z debelim blagom ali lanenim pregrinjalom.

Zvestoba žena njihovem gospodarju je legendarna. Toda kljub temu moške skrbno nadzorujejo delo in kretanje svojih žena. Prvo načelo gospodarja je, da si zagotovi svoj harem, da ne bi kdo nepoklicanih prestopil njegovega praga in da ne bi imela nobena žena priložnosti priti v stik s tujim moškim. Poleg pregrinjaj in zamreženih oken, ki navadno gledajo v visoko grajena dvorišča, ima gospodar še posebnega »čuvalja morale«, starejšo ženo, ki je njegova mati, najstarejša žena ali pa kaka druga starejša sorodnica. Vsak prestop svoje žene gospodar okrutno kaznuje. Dogodilo se je, da je mož tudi za manjši prestop pretepel ženo do smrti in da so jo potem natihem pokopale druge žene v bližini hiše. Krvavi bič je potem nad vhodom v ženski prostor hiše preteče svari ostale žene.

Tovrstni predsodki se še držijo celo v »višjih« krogih. Moževa najmilejša žena, gospodarica ne sme nikamor izven hiše brez spremstva »čuvalja morale«, ki pogosto kroji usodo svoje gospodarice. Ker moderni časi zahtevajo, da se vozijo z avtomobili, so v večjih mestih organizirali posebne »avtošole za dame«. Malce čuden je prizor, ko vozi po ulici avtomobil, v katerem sedi učiteljica šofiranja, za volanom do oči pokrita učenka, za njo pa obvezna spremljevalka. Nič nenavadnega ni, da pridri po cesti razkošna limuzina, v kateri sede samo dve ženi. Spremljevalka, ogr-

njena v grobo platno, in za volanom v svilo ogrnjena gospodarica, ki ima s prozorno tančico pokrit obraz.

Od skupnega števila muslimank jih je v industriji zaposlenih samo 4 %, preostalih 96 % pa se ukvarja

V Afriki je žena sužnja družine in žrtve zastarelih nazorov

z gospodinjstvom in poljedelstvom. Poljedelci, ki nimajo svoje zemlje, zaključujejo pogodbe s felahi, na podlagi katerih prevzamejo obdelavo zemljišča, plantaž ali druga poljedelska dela. V resnici so taki delojemalci samo nosilci pogodbe in nadzorniki nad delom svojih žena in otrok. Sodobni zakoni o zaščiti žena in mladoletnih otrok seveda

izzivajo velik odpor hišnih gospodarjev in jih v oddaljenih, manjših krajih niti ne upoštevajo.

Toda vedenje teh absolutnih gospodarjev se na raznih svečanostih in v mestih pogosto bistveno spremeni, seveda proti tujim ženam. Domačini so do vseh žena veliki kavalirji, posebno radi pa imajo domače plesalske, ki zabavajo občinstvo s svojimi temperamentnimi plesi. Na vseh sejmishih občudujejo gledalci poleg znanih krotilcev strupenih kač tudi nihanje bokov polnagih plesalk. Največja gneča je okrog tistih plesalk, ki znajo najbolj erotično razkazovati svoje čare, to se pravi, da so oblečene tako, da se vidi vsak del njihovega telesa. Razne tenčice in spretnost plesalk samih izvabi od grobih in skopih mož dosti ljubeznivosti in denarja. Seveda takrat domači tirani pozabljajo na stroga moralna načela in viharno odobravaljo še tako svobodo plesalk. Toda, da bi kljub vsemu bilo vse po starih šegah in predpisih, mlade plesalke niso na plesišču same. Spremlja jih starejša žena, »čuvaljka morale«, ki z razliko od ostalih nima pokritega obraza. Svojo vlogo čuvaja znajo te žene dopolniti z raznimi drugimi sposobnostmi, seveda če se gmočno izplača.

Ko se popotnik znajde v Severni Afriki, ima slabe občutke posebno prve dni, dokler se ne privadi vročini in soparnosti in dokler ne prilagodi svojega želodca tuji hrani. Ko se pa zopet vrača v Evropo ter analizira kraje in ljudi, je zadovoljen, da je na domačih tleh. Seveda si pri tem želi, da bi se še kdaj srečal z afriškimi kontrasti.

(Konec)

V Vrhovljah in Vogljah bi radi obnovili prosvetno življenje

Vasici Vrhovlje in Voglje ponižno čepita tik ob robu državne meje med Italijo in Jugoslavijo. Starodavni Repentabor se otožno razgleduje s strmine po Kraški planoti in sanja o tistih časih, ko je tod odmevala lepa slovenska pesem, ali pa prisluškuje dnevom tajnih zborovanj, ki so jih imeli v okupacijskih časih v repentaborskem gozdu pristaši socialističnega gibanja na Primorskem, med katerimi je bil tudi Ivan Regent in pokojni Anton Boneta. Repentabor je bil po sklenjeni mirovni pogodbi z Italijo 1. 1947 odrezan od slovenskega ozemlja in potisnjen v cono »A«.

Vse do podpisa tržaškega sporazuma je z ostalim slovenskim življenjem bivačega takojimenovanega STO hrepenel k materinemu telesu. Toda nova meja ga je zopet prezrla in jutri bo z njegovega ponosnega vrha plapolala italijanska zastava.

In Repentabor bo otožno sanjal dalje. Obujal bo spomine na tiste čase pred prvo svetovno vojno, ko se je ob njem in ob njegovem vznožju, v vasicah Vrhovlje in Voglje, razvijalo živahno kulturno življenje. Zrela kamnoseka in kmečka mladina se je vključevala v pevski zbor, nastopala z godbo na pihala, prirejala druge prosvetne prireditve, se izobraževala v dobro urejeni in opremljeni knjižnici itd. Da, kulturno življenje v tisti dobi je v tem kraju cvetelo in uspešno tekmovalo s prosvetnim elanom naprednega slovenskega Krasa.

S prihodom fašističnega okupatorja je morala slovenska beseda na rodni tleh območniti. Z njo so morala onemeti domača prosvetna društva. Pevci so imeli priložnost peti le še v cerkvi, kjer pa seveda niso mogli dobiti tistega razmaha in poleta, kakor v lastnem pevskem društvu. Tudi godba na pihala in tamburaški zbor sta morala odložiti svoje instrumente. Nastopila je dolgoletna doba kulturnega molka.

Filatelistična razstava v Idriji

Marljivo Filatelistično društvo v Idriji, ki je tudi letos osvojilo prvo mesto med vsemi filatelističnimi društvi v Sloveniji, je priredilo svojo tradicionalno razstavo v okviru muzejskega tedna. Če jo hočemo primerjati s lanskoletno, moramo predvsem ugotoviti, da so člani svoje zbirke zelo izpopolnili. Pogrešali pa smo večjega števila mladinskih zbirk. Tri mladinske zbirke dveh mladincev še ne moreta jamčiti uspeha društva v bližnji bodočnosti. V dveh točkah društvo tudi letos še ni uspelo: da bi razširilo krog razstavljalcev in da bi privabilo večje število obiskovalcev razstave. Prav čudno je, da se v takem kraju, kjer deluje najboljša filatelistično društvo, mladina nikakor ne navduši za to lepo kulturno dejavnost, ki mnogo doprinaša k splošni izobrazbi človeka.

Zbirke sta ocenila zastopnika Filatelistične zveze Slovenije iz Ljubljane tov. Štebilih Marijan in Pečar Bojan: prvo nagrado je zopet prejel tov. Treven Toni za vzorno zbirko FLRJ s 37 točkami. Na drugo mesto je letos prišel tov. Logar Srečko s 36 točkami za predaprilsko Jugoslavijo, na 3. mesto toving. Jager Anton s 35 točkami za povojno Avstrijo. Nadaljnje nagrade so prejeli še tov. Pivk Josip, Jereb Rafael in Toplak Franc. Med mladinci je bil prvi s 34 točkami dijak Pivk Janez s cono B, drugi pa Logar Saško s 34 točkami za zbirko USA.

L. S.

Vse do konca druge svetovne vojne.

Že v prvih letih po priključitvi k matični državi, se je ponovno organizirala godba na pihala, ki je lepo in naglo napredovala. Člani godbe so v glavnem mladi industrijski in obrtniški vajenci. V zadnjih letih je ta godba sodelovala na vseh javnih proslavah v Vrhovljah in Sežani, pa tudi v drugih krajih okraja. Godba, ki jo ves čas po osvoboditvi vodi pošttrvovalni dirigent tov. Škabar, načelnik sveta za zdravstvo pri sežanskem OLO, pa ni bila deležna zaslužene pozornosti in pomoči. Poslužujejo se še starih, odsluženih instrumentov, potrebnih generalnega popravila. S povečanjem števila godbenikov bi bilo nujno potrebno nabaviti nekaj novih glazbil. Člani sami ne zmorejo sredstev, ker kot vajenci nimajo dohodkov, da bi jih mogli žrtvovati v ta namen. Od svojih javnih nastopov niso imeli doslej nobenega zaslužka. Morda bi se z dobro voljo kaj našlo v skladu za okrajno prosveto, ali pa iz kakega drugega vira. Saj je ta godba zaslužila pomoč. Tudi mladim godbenikom bi bilo v spodbudo, če bi se jih kdo spomnil in jim pomagal.

Vse graje pa je vredno stanje združnega doma v Vrhovljah, ki je enostavno prepuščen razpadanju. Ta dom so z udarniškim delom gra-

dili prebivalci omenjenih dveh vasic in je bil dograjen med prvimi v sežanskem okraju. Otvoritev doma je bila 27. aprila 1948, četudi je znotraj bil še nedodelan. Lani je začela razpadati streha. Krajevna kmetijska zadruga je prispevala 25.000 dinarjev za popravilo strehe. Večjih sredstev zadruga ni zmogla. Z združenim domu ima svoje vaje godba. Godbeniki so si morali napraviti sedeže iz grobih desk in za-bojev, ker dom nima nobene opreme. Dokler je združni dom v nedovršenem in zanemarjenem stanju, je za silo uporaben samo v poletnem času ob lepem vremenu. Ljudje bi radi obnovili in pozivili prosvetno delo v tem skrajnem obmejnem pasu, če bi imeli primeren prostor na razpolago. Združni dom, ki bi lahko nudil ustrezne prostore, pa pozabljen razpada. Z njim pa razpada tudi volja naše mladine za prosvetno delo, ki je prav tukaj na meji ogromnega pomena. Kras ima nove gospodarske perspektive. Pri tem pa ne smemo pozabljati na važnost ljudske prosvete.

Pevsko društvo bi v Vrhovljah lahko takoj ustanovili. Pevovodjo in člane imajo. Nimajo pa vsaj majhnega harmonija, niti lastnih sredstev za nabavo tega instrumenta.

Prepričani smo, da se bo okrajna prosvetna oblast potrudila, da organizira prosvetno pomoč vrlim Vrhovljanom in Vogljanom, ki se bodo z novim, razgibanim prosvetnim delom izkazali hvaležni za nudeno jim pomoč.

Z. J.

Ustanovili bomo stenografski klub

Trda gospodarska načela vsake organizirane skupnosti, ki stremi po izboljšanju družbene ravni svojega ljudstva, neizprosno zahtevajo poenostavljenost dela in racionalizacijo proizvodnje; to se pri nas po vojni v resnici tudi vse bolj uveljavlja ob napredku, ki smo ga že dosegli. S tem pa, da naša industrija in nekatere druge dejavnosti dobro napredujejo, seveda še ni rečeno, da smo napravili vse, kar se napravi ti da. Eno takih področij, s katerim še ne moremo biti prav zadovoljni, je delo administracije v naših uradih in poslovanje v podjetjih. Zadnji čas je, da začnemo resneje misliti na temeljito reorganizacijo tega dela, na smotno izkoriščanje tehničnih pripomočkov, pravilno razmestitev strokovnih kadrov in, kar je najvažnejše, na koristno izrabo časa v uradovanju. Brez dvoma takšna marljivost posameznikov pri današnjem tempu dela ne bo imela prave koristi, če se ne bomo posluževali sodobnih, najboljših načinov dela.

Novo ustanovljeno Slovensko stenografsko društvo si je razen drugih postavilo tudi to nalogo, da bo v stiku s podjetji in ustanovami proučevalo smotno organizacijo administrativnega dela, predvsem pa, da bo skrbelo za vzgojo novih in izpopolnjevanje obstoječih stenografskih in stroje pisnih kadrov. Dober stenograf oz. stroje pisec lahko izredno pospeši delo administracije. S tem namenom ustanavlja Slovensko stenografsko društvo po vseh važnejših centrih Slovenije svoje klube, da bi zajelo predvsem tisti del administrativnega kadra, ki je bil doslej prepuščen več ali manj sam sebi in največkrat tudi nepravilno upoštevan — stenografe in stroje pisce. S stenografskimi in stroje pisnimi tečaji, strokovnimi debatnimi večeri in predavanji, z anketami in podobnim bodo klubi nudili svojim članom in vsem, ki se bodo za to zanimali, možnost, da izpopolnijo svoje strokovno znanje in se pouče o uspehih, ki jih je njihova stroka po svetu že dosegla; z

znanjem se bo dvignila njihova strokovna zavest, posledica pa bo večji elan pri delu in skrb za njegovo racionalizacijo.

V sredo, 27. oktobra bomo tudi mi v Postojni ustanovili svoj stenografski klub, katerega člani bodo obenem člani Slovenskega stenografskega društva. Vsaka stroje piska in vsakdo, ki se želi ukvarjati s stenografijo, naj postane član novega kluba. Čim več nas bo in čim bolj se bomo zanimali za delo kluba, tem lažje bomo pomagali pri strokovnem usposabljanju naših administrativnih kadrov, pa tudi za zaščito njihovih poklicnih interesov bomo mogli več storiti. Vabimo torej vse stenografe, stroje pisce in prijatelje njihovega dela v postojnskem okraju, da se udeležijo ustanovnega občnega zbora Stenografskega kluba SSD in da se vanj tudi včlanijo. Predsednik SSD tov. Megušar Milan — Borut bo na občnem zboru govoril tudi o zanimivih vtisih, ki jih je dobil na ustanovnem posvetovanju Mednarodne stenografske federacije v Švici, ki je bilo meseca septembra t. l.

Sestanek in predavanje bosta v sejni dvorani LOMO Postojna ob 13.30. uri.

Rr

Priprave na zimo v občini Dutovlje

Še nekaj dni in za naše kmete se bo najtrše delo na polju in v vinogradih končalo, za prosvetne delavce pa se ob dolgih zimskih večerih začne naporno, a hvaležno izobraževalno delo med našimi ljudmi, med našimi Kraševci, ki so na videz trdi, a tako dovzetni za lepo slovensko besedo, pa naj se oglasi v pesmi ali iz igre ali iz predavanja.

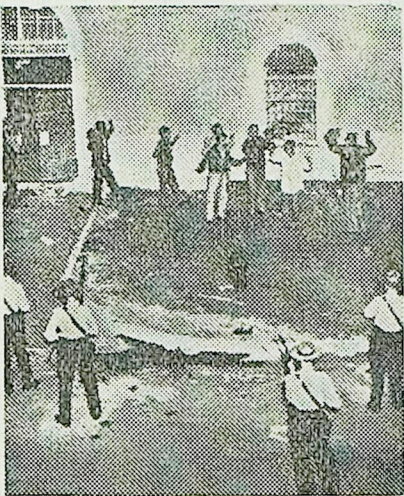
Prav baradi tega, da bi bilo to zimsko delo čim uspešnejše, so se pred nekaj dnevi zbrali prosvetni delavci iz občine Dutovlje na posvet in se pomenili o načrtih za izobraževalno delo v letošnji zimski sezoni. Poglejmo malo v njihove načrte, ki so sicer skromni, ki pa bodo vendar zahtevali veliko truda, dobre volje in pošttrvovalnosti!

Kmetijska nadaljevalna šola v Dutovljah, ki je lani prebila led med našo mladino, pridobila marsikatero izkušnjo in zaorala v ledino pošolskega izobraževanja kmečke mladine, bo v novembru spet začela v delom. Njeno delo bo letos brez dvoma lažje, ker bo imela že nekaj stalnih učnih moči. Zato pa namerava svojo dejavnost razširiti in začeti s kmetijsko gospodinjstskimi tečaji še v Pliskovici in v Avbru, kjer si jih mladina zelo želi.

Tudi v Tomaju bodo letos že če-

OKNO V SVET

Pogostoma se čuje, da je tu ali tam skušal obsojenec pobegniti iz zapora; manjkrat se čuje o tem, da bi skušala pobegniti skupina kaznjencev; zelo poredkoma pa se zgodi, da bi si skušali vsi kaznjenci neke kaznilnice utreti pot v svobodo. Za tak poskus je potreben dobro organiziran množični upor kaznjencev. Do podobnega poskusa je pred nedavnim prišlo v kaznilnici v Jefferson Cityju (ZDA). Kaznjenci so na več mestih zažgali kaznilnico,

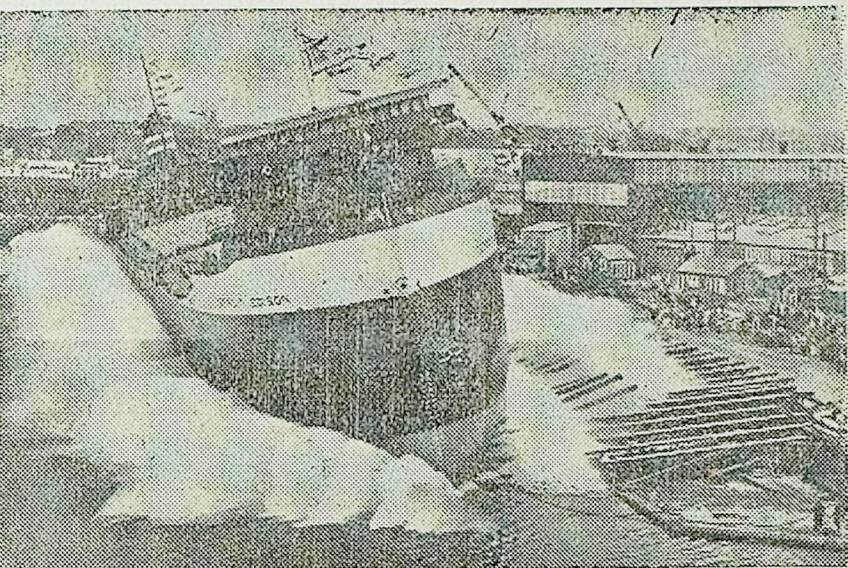

napadli paznike ter jih prisilili, da so se umaknili iz poslopja. Po zagriženi borbi, ki je trajala več ur in v kateri je padlo nekaj upornikov, so se ostali predali.

Človek s svojo vztrajnostjo ukroti vsakovrstne zveri in jih često spremeni v svoje dobre tovariše. To zatrjuje in z dejstvi dokazuje tudi Renner, eden izmed paznikov v či-

kaškem živalskem vrtu. Tu vidimo leva Jimmyja, ki ga je Renner vzredil in tako navezal nase, da lahko vsak čas vstopi v njegovo kletko, ne da bi tvegal svoje življenje. Nasprotno, lev se pusti božati in se povsem tovariško vede do svojega varuha.

Da tudi ladjedelniška tehnika ne zaostaja za splošnim razvojem tehnike, je še posebej dokazala nedavna dograditev podmornice na atomski pogon. V ladjedelništvu pa je poleg gradnje važno tudi splavljanje ladij. Kadar gre za splavitev nove ladje na običajni način, to je tuko, da se ladjo spusti v vodo z njenim zadnjim delom, tako splavljanje ne povzroča tehnikom poseb-

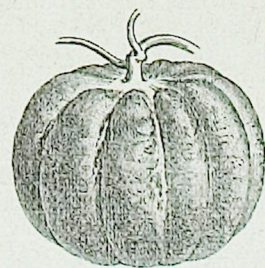
nih težav. Toda kadar je treba spustiti ladjo v vodo z boka, tedaj ni stvar tako preprosta. Vendar moderna tehnika zmora tudi takšne, na videz nemogoče stvari. To je dokazal primer nedavne splovitve ladje »Detroit Edison«, ki je bila zgrajena v Manitowocu (ZDA), in sicer v ladjedelnici, ki leži ob reki. Ker ladje ni bilo moči spustiti v reko na znani način, so jo spustili z boka, kakor prikazuje fotografija.

prizadevanje prosvetnih delavcev in da si žele čim več znanja.

Tudi Ljudska univerza bo razširila mrežo svojih predavanj in skušala organizirati vsaj po večjih vaseh predavanja vsakih štirinajst dni. Na željo Tomajcev bo tudi organizirala cikel tedenskih predavanj iz kmetijstva za naše kmečke gospodarje iz Tomaja in okolice.

To je le delček tistega dela, ki nas čaka to zimo, kajti posebno skrb bomo morali posvetiti našim prosvetnim društvom, ki doslej — priznajmo odkrito — niso v celoti izpolnjevala svojega poslanstva. O tem pa drugič kaj!

N—eK

SEMENARNA

LJUBLJANA

čestita ob priključitvi koprškega in bujskega okraja k naši domovini in želi vsem obilo uspehov v naši sredini.

Pridružujemo se veselju ljudstva, priključenega naši domovini in mu želimo veliko uspehov in napredka.

Grosistično trgovsko podjetje

„ŽELEZNIČAR“

LJUBLJANA

Živinorejska razstava v Sežani

Res lepo je pogledati tako lepo živino, kot smo jo imeli priliko videti minulo nedeljo na živinorejski razstavi v Sežani. Kljub slabemu vremenu, ki smo ga imeli to nedeljo, so prignali okoliški kmetje v dopoldanskih urah nad 80 glav na razstaveni prostor, kjer so kmetje sežanskega okraja pokazali, kako izvrsten plemenski material imajo.

S tablicami na čelu so živali prihajale v ograjeni ocenjevalni prostor, kjer jih je ocenjevala posebna komisija.

V komisiji so sodelovali: direktor KRKZ tov. Gosak Lavoslav, zastopnik GZZ ing. Eiselt Erik, zastopnik sežanskega okraja, živinorejca Kocjan Drago in Zelen Jože. Živali so takole ocenili: dva plemenjaka IIa, 1 plemenjak II, in četrti IIIa, Krave v Ib 5 glav, v II 11 glav, v IIB 16, v IIIa 7, v III 7 in v III b 1. Telice v z 5, v IIa 3, v IIZ 3, v II 6, v IIIa 3 in v III 2. Ocenjevali so precej strogo glede na to, ker je v sežanskem okraju vzrejno področje sivorjavega alpskega goveda. Prve nagrade so dobili lastniki naslednjih živali: Zadržno posestvo v Komnu za bika, Tavčar Karlo iz Merč za kravo in Pirjevec Stanko tudi iz Merč za junico. Poleg prvih nagrad so te živali dobile tudi častni venec ter enoletno brezplačno zavarovanje od strani DOZ. Lastniki pa so dobili denarne nagrade v skupnem znesku din 200.000.—

Ko so ob zaključku razstave razpravljali o živinoreji v sežanskem okraju, so ugotovili, da imamo v okraju, kljub večji odprodaji ple-

menske živine, še vedno dobro čredo, ki nam jamči nadaljnji nemoten razvoj v živinoreji. Potrebni so nam le dobri plemenjaki. Med drugim so razpravljali tudi o potrebi discipline med živinorejci.

Okrajni živinorejski odbor se na tem mestu zahvaljuje v prvi vrsti vsem živinorejcem, ki so prignali na razstavo svojo plemensko živino. Zahvaljuje se tudi vsem šte-

vilnim obiskovalcem razstave, posebno še onim iz sosednih okrajev. Hvale in omembe vredno je, da sta tov. predsednik OZZ Sežana Simčič in ing. Vouk aktivno sodelovala posebno pri pripravi razstave. Zelo razveseljivo bi bilo, če bi si razstavo ogledalo razen tov. kmetijskega referenta, več drugih odgovornih tovarišev okraja.

Naš cilj naj bo vzredniti čimveč dobre, zdravega pamladka, saj je po sivorjavi živini veliko povpraševanje po vsej Jugoslaviji. U. J.

Ustanovili so Postojnski akademski klub

Pred dnevi je bil v Postojni ustanovni občni zbor Postojnskega akademskega kluba. Pobudo za ustanovitev take organizacije je treba pozdraviti, saj je to prvič, da so sestali študenti postojnskega okraja in ustanovili svoj samostojni klub. Iz poročila, ki ga je na zboru podal iniciativni odbor, je razvidno, da trenutno študira na visokih šolah nad 100 študentov iz okraja, kar predstavlja nekako enega študenta na 350 prebivalcev postojnskega okraja.

Ploden razgovor o delu, ki čaka študente pri reševanju najrazličnejših problemov v okraju. Če ne to, da so visokošolci postojnskega okraja voljni pomagati ljudstvu, iz katerega so izšli. Prvenstveno skrb bodo posvetili delu za politično vzgojno krepitev mladinskih organizacij v okraju, ožje stike bodo navezali s srednješolci, predvsem pa z maturanti, skupina študentov bo s predavanji obiskovala razne kraje v okraju in predavala o življenju študentov, političnih, gospodarskih, kulturnih, športnih in drugih vprašanjih. Nedvomno veliko skrb bo morala biti posvetiti vprašanju materialnih možnosti za šolanje na visokih šolah, kajti kaže, da se okrog tega problema le vrtilo, v njegovo bistvo pa nikakor ne moremo zadeti.

Novoustanovljenemu klubu so obljubili pri njegovem delu vsestransko pomoč zastopniki oblasti in organizacij. Delo študentov postojnskega okraja ne bo lahko, vendar hvala, kajti ljudskemu geslu — Iz ljudstva za ljudstvo — bo treba verno služiti. To pa je nadvse častna naloga. M. A.

Dekani

Te dni so začeli z izkopom jarka za napeljavno vodo v nove stanovanjske hiše, ki so jih zgradili nedaleč od nove hladilnice. Vodo bodo napeljali od glavne cevi rižanskega vodovoda pri novi osemletki pod vasjo. Odcep bo približno en km dolg. Potrebni denar je dal na razpolago okrajni ljudski odbor v Kopru. Ko bo voda napeljana, se bo v nove hiše naselilo 12 družin delavcev in nameščencev.

Pred skupščino Smučarske podzveze Primorske

Primorska smučarska podzveza ima že tretje leto svoj sedež v Idriji. Lansko leto je dosegla nekaj zadovoljivih rezultatov, čeprav ji še ni uspelo, da bi svoj delokrog razširila po vsej Primorski, kjer je smučarstvo šele na začetni stopnji in nikakor ne more doseči vidnejših uspehov. Ta ugotovitev velja predvsem za posoške kraje, kakor so Tolmin, Kobarid, Bovec, kjer bi tej panogi morali posvetiti mnogo večjo pažnjo že zaradi tujkega prometa, ker so smučarji še vedno

najboljši propagatorji tujkega prometa in bi se v tem pogledu morali nekoliko zgledovati po naši Gorenjski. Redna letna skupščina podzveze bo letos v Idriji v sredo 27. t. m. in upamo, da bo dala najboljše rezultate za nadaljnje širjenje smučarstva v naših predelih, ki imajo prav tako najboljše smučarske razmere. Razen treh smučarskih edinic, ki so izpolnile vse obveznosti do podzveze (»Rudar« iz Idrije, Smučarsko društvo »Matajur« iz Livka in »Železnica« iz Nove Gorice) so vabljeni vsaj za letos še tudi vsa TVD »Partizanov« društva, ki bi morala prevzeti nalogo za uspešnejše širjenje smučarstva. L. S.

O portoroškem brogarskem klubu

Prvič v zgodovini smo se Slovenci s svojimi državnimi mejami naslonili na morje. Sedaj imamo nekaj kilometrov naše obale, ki jo moramo uživati ne samo gospodarsko, ampak ob njej iskati tudi športnih užitkov, za katere so bili naši predniki pripravljeni. Živimo ob morju in ga v veliki večini ne poznamo. V ljudeh prevladuje občutek, da, kjer se začne morje, se konča naš svet.

Da temu ni tako, nam je poroč naša oblast, ki čeprav malo, nekaj določi iz svojih proračunov za ljudsko tehniko in s tem posredno za brogarske klube.

Ne vem, kako je drugod. V Portorožu, kjer bi moral biti jadranski šport na višku, je občina v proračunu za letošnje leto izločila na poseben konto 100.000 din za ljudsko tehniko in dala novoustanovljeni brogarski sekciji eno jadrnico. Jadrnica je sicer stara, toda še vedno dobra za začetniške vožnje. Drugo pa nam je tovariš Golob iz posloval iz Kopra. Z dvema jadrnicama, od teh ena ni niti v tekmovalni klasi, se noben klub ne more zadovoljiti. Portorož je koncem koncev le obmorsko letovišče. Nekateri ga celo imenujejo »biser slovenske riviere«. Če pogledate njegovo pristanišče, lahko vse jadrnice preštejete na prste ene roke, če mezinca sploh ne štejete. Od teh štirih pa sta dve prodani in bosta drugo leto odločili v Piran. Upajmo, če ne bodo pri drugih sekcijah ljudske tehnike bolj aktivni, da bo vsota, ki jo je nakazala naša občina, služila za nakup nove jadrnice. Prepričani smo, da bodo na občini pri sestavljanju proračuna za drugo leto še radodarnější. Tako bo Portorož še pridobil na lepoti in zanimivosti.

V kratkem začetek okrajnega nogometnega prvenstva

Na zadnji seji nogometne podzveze so razpravljali o pričetku okrajnega nogometnega prvenstva, ki naj bi bilo, če bodo dane vse tehnične možnosti, 31. oktobra.

Doslej je prijavljenih že osem klubov, in sicer: Puče, Padna, Smarje, Izola, Piran in Aurora. Pričakujejo pa še prijavo Jadrana iz Dekanov in Bertokov. Z desetimi klubi bi okrajno prvenstvo postalo res zanimivo in privlačno, zaradi tega smo prepričani, da bosta tudi društvi Dekanov in Bertokov, kot veterana tega prvenstva, prav gotovo privolila, saj jim bo nogometna podzveza skušala priti na pomoč tudi v materialnem oziru.

Predstavniki vseh društev bodo imeli v ta namen sestanek v Kopru jutri v soboto 23., da se bodo dokončno sporazumeli o vseh podrobnostih in skupno določili dan začetka. V prihodnji številki bomo o tem obširneje poročali.

Stanka Čoka ni več

V soboto smo zvedeli žalostno vest, da je v ljubljanski bolnišnici umrl tovariš Stanko Čok. Skoro nismo mogli verjeti, da je resnica, saj smo ga še pred nekaj meseci videli v Kopru, kako je hitel za delom, čeprav že upokojen. Poznali smo ga kot izredno pridnega in vestnega človeka, ki je rad pomagal, kjerkoli je bilo potreba. Posebno se je zavzemal za zadržništvo in kulturno delo. Vse od leta 1945 je bil v Kopru poznan kot neumoren delavec, ki je s svojim delom in pisano besedo pomagal graditi temelje našega boljšega življenja.

Kako je bil pokojni Stanko pri ljubljen, je pokazal pogreb, ki je bil v nedeljo popoldne, ki se ga je udeležilo zelo veliko ljudi. Prišli so tudi pokojnikovi sovaščani iz Lonjerja pri Trstu, kjer je bil rojen. Na Trgu revolucije v Kopru se je od pokojnika poslovil predsednik mestnega ljudskega odbora, nakar je pevski zbor zapel žalostinko. Razvil se je nato doig pogrebni spreved. Pred krsto so predstavniki množičnih organizacij in sorodniki nosili številne vence, godba pa je igrala žalne koračnice. Na pokopališču v Škocijanu se je od pokojnika poslovil tovariš Venturini, vod vojakov JLA pa je izstrelil častno salvo.

Pokojni Stanko Čok je med prvimi poskušal »dobrote«, ki jih je po prejšnji svetovni vojni začela širokogrudno deliti takratna Italija našim ljudem. V Trstu je dokončal dvorazredno slovensko trgovsko šolo in nato nastopil službo pri Kmetijski zadrugi v Trstu. V Lonjerju je organiziral Zadrugo upravičenih posestnikov, ki so jo fašisti ukiniteli. Kot vsi zavedni Slovenci, je tudi pokojni Čok kmalu ostal na cesti po »zaslugi« fašizma. Moral je iz Trsta in se je zatekel na Sušak, kjer je dobil zaposlitev. Od tam se je večkrat vračal v Trst. Fašisti so ga zalezovali in leta 1927 aretirali. Odpeljali so ga v zloglasne zapore Regina Coeli v Rim. Tam je bil kot prvi Slovenec pred izrednim sodiščem za obrambo države obsojen na deset let ječe. Šestino kazni je odsedel v samici pod zemljo. Kazen je prestajal v Rimu, v Fossombrone, v Alessandriji in nato na otoku Ponzi. Leta 1935 je bil po prestanih osmih letih izpuščen na svobodo. Odšel je v Beograd, kjer se je poročil. Ob začetku NOB se je priključil v partizane, kjer pa ni mogel ostati zaradi oslabelosti, ki je bila posledica zapora.

Prebivalci Ospa in Gabrovice Zveznemu Izvršnemu svetu

Prebivalci vasi Osp in zadržne Gabrovice so te dni poslali Zveznemu izvršnemu svetu v Beograd prošnjo, da bi Izvršni svet posredoval pri razmejitveni komisiji, da bi jim pustila prosto cesto, ki pelje iz Gabrovice preko Ospa, Plavij na Škofije. Ta cesta gre v bližini dvolastniškega bloka št. 14 med bivšo cono A in B. Po dosedanjim razmejitvi je ta cesta kar trikrat presekana in bi okoli 800 prebivalcev teh vasi ostalo brez zveze s Koprom. Prošnjo so prebivalci teh dveh vasi utemeljili s pripombo, da bi bilo treba le malo premakniti sedanjo črto. Malenkosten popravek bi prebivalcem prinesel velike gospodarske olajšave, ker bi jim olajšal dohod v Koper preko Plavij — Škofij. Sedaj so kot zaprti v tistem oddaljenem kotu Slovenske Istre, ker jih meja loči od Trsta, kamor so prej hodili na delo in prodajali svoje pridelke.

Zanimanje za strelski šport na Goriškem

Pretekli teden so se zbrali v sejni dvorani OLO v Novi Gorici predstavniki strelske družine »Panovec« iz Nove Gorice in predstavniki strelske družine »Vojko Premrl«, ki so jo pred kratkim ustanovili na gimnaziji. Navzoč je bil tudi predsednik Strelske zveze Slovenije.

Član odbora SD »Panovec« je orisal dosedanje delo družine ter izrazil željo, da bi preuredili in obnovili strelišče, ki je zelo slabo. Družina sama tega ne zmore, ker nima potrebnih sredstev. Sami so do sedaj uredili stanovanje za hišnika, ki bo v neposredni bližini strelišča. V najkrajšem času bo strelska družina poskrbela za vse varnostne ukrepe, da ne bo nevarnosti med vajami. Pri tem ji bodo pomagala razna podjetja.

Težave so v zvezi z nabiranjem članov. Opaziti je, da je aktivna le določena skupina članov.

Predsednik Strelske zveze Slovenije meni, da bi bila družina lahko bolj delavna. Do sedaj še ni organizirala nobenih strelskih tekmovanj. Pozdravil pa je iniciativo dijaške mladine, ki je ustanovila samostojno družino.

Novoustanovljena družina bo nosila ime narodnega heroja »Vojko Premrl«. Ze sedaj šteje ta družina nad 80 članov. V kratkem bo dobila nekaj potrebnega orožja za vaje. Po zanimanju sodeč, bo ta družina lahko razvila uspešen strelski šport. V zimskem času bo pripravila več tekmovanj z zračnimi puškami.

Edv. Martinuzzi

Simko

TRGOVSKO
PODJETJE
»ROŽNIK«
V LJUBLJANI
pozdravlja vse prebivalce
okraja Koper in Buje ob
priključitvi k Jugoslaviji.

★

Naj živi bratstvo in enotnost
jugoslovanskih narodov!

Prebivalcem Tržaškega ozemlja, priključenim k matični državi,
čestita in želi vsestranskega napredka delovni kolektiv podjetja

TEXTIL IMPEX
Ljubljana

Turško reprezentanco smo visoko porazili

Bobek in Horvat slavljena zmagovitega dne

Z nedeljsko mednarodno tekmo proti reprezentanci Turčije so naši nogometaši v glavnem zaključili letošnjo mednarodno sezono. Če pregledamo rezultate, ki so jih oni dosegli po končanem svetovnem prvenstvu, lahko brez bojazni trdimo, da smo več kot zadovoljni z njimi, kajti, razen neodločenega rezultata v Praterju proti Avstriji, v knjigi srečanj so zabeleženi samo uspehi, in sicer trije: proti Wallesu, Saaru in preteklo nedeljo proti Turčiji.

Veliko kritik je padlo takoj po svetovnem prvenstvu na račun odgovornih za državne reprezentance, čež da preveč vztrajajo na sicer tehnično odličnih, a že prestaranih in zaradi tega prepočasnih reprezentativcev a la Bobek in Mitić. Te kritike so bile več kot upravičene. Toda kaj se dogaja, Mitić in Bobek zopet nastopata in ... sta vedno med najboljšimi na zelenem polju. Še več: Bobek je prav v zadnji tekmi proti Turčiji, v kateri je realiziral kar tri gole, postavil dva nova absolutna rekorda, in sicer nastopil je 59. v državnem dresu in za reprezentanco realiziral 37 golov. Prejšnji »rekorder« je bil Moša Marjanovič s 36 goli in 57 nastopov v državni reprezentanci. Tudi Mitić

ni bil slabši od njega, čeprav je moral zapustiti igrišče pred koncem zaradi lažje poškodbe.

No, na podlagi njunih uspehov, nihče se več ne oglašja, da ju je treba odstraniti, kar je sicer pravilno, toda tvegano, saj prej ali slej jima bo le treba najti zameno.

Da ne bi zaostal za Bobekom in Mitićem, je tudi dolgi Horvat v nedeljo slavil zlati jubilej, 50. je nastopil in tokrat kot kapetan v državni reprezentanci. Edini, ki se prav gotovo kislilo drži, je Čajkovski, kateremu so zaradi prestajanja zaslužene disciplinske kazni ušli štirje reprezentančni nastopi.

Ker že govorimo o rekordih, moramo omeniti še to, da sta oba nova člana državne reprezentance Pašič in Marković zabila svoja prva dva gola s prvimi strelji, ki sta jih napotila proti nasprotnikovi mreži, kar ni doslej še nobenemu uspelo. Pašič je to naredil po samih dveh minutah, ko se je prikazal na igrišču in s tem vzradostil Sarajevčane, katerih ljubljeneec je kot član sarajevskega Železničarja.

Po tekmi, ki se je, kakor veste, končala z rezultatom 5:1 v korist Jugoslavije, so člani in vodje obeh ekip brez razlike izjavili, da je bila zmaga plavih popolnoma zaslužena, čeprav nepričakovano visoka. To je bila četrta zmaga Jugoslavije nad Turčijo, dve tekmi sta se končali neodločeno, eno pa zmagali Turci.

Nogometno prvenstvo Slovenije Lep uspeh Aurore v Piranu

Krim in Železničar vodita v lestvici

Koprskim nogometnim enajstoričam letošnje prvenstvo ne gre kot pričakovano. Razne težave izkušnih nogometašev so vzrok, da so njihovi uspehi slabši od lanskih. Edina, ki še nekako dobro napreduje, je koprška Aurora, ki se nahaja v gornji polovici lestvice, medtem ko je Izola točko za njo, Piran pa na predzadnjem mestu.

V nedeljo je Aurora bila v gostih v Piranu, kjer je s svojim pomlajenim moštvom zasluženoma zmagala s 3:2. Izola je igrala na domačih tleh proti ljubljanskemu Grafičarju in je, čeprav je bila v stalni premoči, dosegla le neodločen rezultat. V tem prvenstvu najbolj napredujeta Krim in goriški Železničar, ki sta si v nedeljo bratsko razdelila točki in tako ostala na prvem mestu v lestvici. Goriški Branik je dosegel prvo zmago proti nepričakovano slabemu Korotanu, ki se po izpadu iz slovensko-hrvaške lige nikakor ne more popraviti in je sedaj na zadnjem mestu v lestvici še brez točke. Postojna je s težavo premagala ljubljanskega Slovana z rezultatom 3:2.

Po petem kolu lestvica izgleda takole: Krim in Železničar 9 točk, Grafičar 7, Aurora 6, Izola 5, Slovan 4, Branik, Postojna in Piran 2, Korotan 0.

Rudar (Idrija) -- Tabor (Sežana) 2:2

V nedeljo je bila v Idriji zadnja prvenstvena tekma za prvenstvo primorske nogometne podzveze med SD »Rudarjem« in SD »Taborom« iz Sežane. Po prognozah in dosežanjih uspehih so v Idriji računali s popolnim uspehom, dogodki pa bi bili račune kmalu prekrižali. Sežančanom je že v prvem polčasu uspelo, da so iz enajstmetrovke zabili gol in ostali v vodstvu do konca polčasa. V drugem polčasu je igra valovila od enega konca do

drugega in so domačini imeli več od igre ter kmalu izenačili zopet iz enajstmetrovke. Iz premoči, ki jo je kazalo idrijsko moštvo, se je rodil tudi drugi gol in vse je kazalo, da bosta obe točki ostali doma. Iz popolnoma nenevarne pozicije in zaradi nepazljivosti obrambe pa je gostom uspelo izenačiti in rezultat je ostal 2:2.

Idrijski »Rudar« je v tem tekmovalju novinec, zato ni nihče pričakoval, da bo dosegel večji uspeh. Z zmago nad Ajdovščino in Tolminom ter današnjim neodločenim rezultatom pa je nabral 5 točk in tako postal jesenski podzvezni prvak, kar pomeni brez dvoma velik uspeh mladega idrijskega moštva.

Posebno poglavje pa tvori mladinsko nogometno prvenstvo, ki se odvija istočasno. Idrijski »Rudarji« so naleteli že na tretjega nasprotnika, ki nima verificiranih igralcev in kljub eni zmagi, remiju in porazu dosegli 6 točk in gol difference 9:0. Vse kaže, da naša moštva mladinskega prvenstva ne jemljejo dovolj resno. Idrijski mladinci so s Sežano dosegli komaj uspeh s 3:2.

L. S.

Spomladi 1955

Italija = Jugoslavija

Italijanska nogometna zveza je pred časom zaprosila jugoslovansko, naj bi zaključili sporazum o mednarodnem srečanju med državnima nogometnima reprezentancama, ki naj bi bilo v sredini novembra meseca tega leta. V soboto je izvršni odbor FJSJ, po seji v Sarajevu, objavil, da srečanje v novembru ne more sprejeti, zaradi prenatrpanosti nogometnega sporeda, strinja pa se z italijansko zvezo ter ji predlaga, naj bi bilo srečanje spomladi aprila meseca 1955 v Italiji.

Zadnje srečanje med Italijo in Jugoslavijo je bilo 1951 v Milanu in se je končalo neodločeno 0:0, čeprav bi naši reprezentanti, na podlagi izkazane premoči na igrišču, morali po samih izjavah italijanskih tehnikov in novinarjev zmagati.

Mednarodni šahovski turnir v Beogradu

Včeraj se je začel v Beogradu velik mednarodni šahovski turnir v počastitev desete obletnice osvobo-

ditve našega glavnega mesta. Prvič po 1948 sodelujejo na jugoslovanskem turnirju tudi šahisti Sovjetske zveze, ki je prijavila Bronsteina in Petrosjana. Od inozemcev je še Pilnik iz Argentine, Švica Nievergelt, Italijan Porecca, Anglež Wade in Nemec Joppen. Poleg njih sodelujejo vsi naši najboljši mojstri Pirc, Gligorič, Trifunović, Rabar, Matanović, Milič, Ivkov in drugi.

Borba za prvo mesto se bo vodila, kot predvidevamo, med ruski- ma velemojstroma ter Pircem, Gligoričem, Trifunovičem in Pilnikom.

Gledališče

Slovenskega Primorja

Sedež v Kopru

Gostovanje

Po Slovenskem Primorju s Kreftovimi

„Krajskimi komedijanti“

in sicer:

v Kobaridu: v soboto, 23. X. ob 20.00

in v nedeljo, 24. X. ob 17.00;

v Tolminu: v ponedeljek, 25. X. ob 20.00 in v torek, 26. X. ob 10.00 (dijaška predstava);

v Idriji: v sredo, 27. X. ob 20.00 in v četrtek, 28. X. ob 10.00 (dijaška predstava);

v Ajdovščini: v petek, 29. X. ob 15.00 (dijaška predstava in v soboto, 30. X. ob 20.00;

v Vipavi: v nedeljo 31. X. ob 20.00;

v Postojni: v ponedeljek, 1. XI. ob 14.00 (dijaška predstava in ob 20.00;

v Divači: v torek, 2. XI. ob 20.00.

Mali oglasi

Nepremičnine:

Posredovalna pisarna, Ljubljana, Tavčarjeva ulica 6 prodaja:

TRI HIŠE V VOLČJI DRAGI, enodružinske z obširnimi vrtovi za din 1.000.000, 800.000, in 500.000. VILO Z VRTOM V POSTOJNI, dvostanovanjsko, s trisobnimi stanovanji za din 3.000.000

HIŠO V PIVKI, pritlična, enodružinska s 3 sobami in kuhinjo z 2.800 m² vrta za din 800.000.

HIŠO z delavniškimi prostori, enonadstropno, enodružinsko s trosobnim komfortnim stanovanjem, vrta 300 m² za 1.900.000 din. Hiša se nahaja v Pivki.

HIŠO enodružinsko v Sempetru pri Gorici z 500 m² vrta, cena po dogovoru s prodajalcem.

GOZD V KACJI VASI okraj Postojna, 10.664 m²; cena po dogovoru s prodajalcem.

Premičnine:

Posredovalna pisarna, Ljubljana Tavčarjeva ul. 6 prodaja:

ELEKTRIČNI generator znamke »Nancy« 32 KW 42 PH, izmenični tok 110/220, 950 obratov na sek. dinamno in stiskalna plošča. Bencinski motor za 120.000 din.

POSREDOVALNA PISARNA, Ljubljana, Tavčarjeva ul. 6 prodaja in posreduje pri nakupu parcel, zemljišč, posestev, gozdov v vseh krajih Slovenije.

Poslužite se naše posredovalnice, vse informacije brezplačne, postrežba solidna.

PRODAM PRENOVLJENO MOTORNO KOLO BSA 500 ccm. Naslov v upravi lista.

»PERLA« je najboljšje ioscilo za čevlje.

POTROŠNIKI, zahtevajte vedno loščilo za čevlje znamke

»Perla«

Industrijsko podjetje »SALVETTI« PIRAN

Mednarodnega jezika

ESPERANTO

se lahko hitro naučite v našem dopisnem tečaju. Ako pošljete znamko za din 25.—, Vam pošljemo brezplačno na ogled prve lekcije.

Zveza esperantistov Slovenije Ljubljana, Miklošičeva 7-I.

Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Milko Stofa — Tiska tiskarna »Jadrana« — Vsi v Kopru. Naslov uredništva in uprave: Koper, Santorjeva ulica št. 26, telefon 170, poštni predal 2.

RADIO KOPER

Najnovejši programi

od 23. X. do 29. X. 54

SOBOTA, 23. X.: 13.45 Zabavna glasba; 14.15 Portreti; 14.30 Zena in dom; 15.00 Slov. narodne in umetne pesmi v izvedbi malih ansamblov; 18.15 Komorna zboru Radia Beograd in Zagreb izvajata skladbe jugoslovanskih avtorjev; 21.00 Izbrano cvetje z domače grede; 21.30 Slušna igra: Prežihov Voranc »Ljubezen na odruc«; 22.30 Lahko noč s plesnimi motivi.

NEDELJA, 24. X.: 8.15 Slov. narodne; 8.30 Za naše kmetovalce; 9.00 Za nedeljsko jutro: spored veselih motivov; 9.15 Mladinski tednik; 13.45 Glasba po željah; 15.00 Naši kraji in ljudje: Trnovska planota; 16.00 Od zboru do zboru po našem lepem Primorju; 17.00 Glasba po željah v hrvaščini; 22.00 Plesna glasba.

PONEDELJEK, 25. X.: 13.45 Zabavna glasba; 14.15 Beleške o filmu; 14.45 Obzornik; 15.00 Spored slovenskih narodnih pesmi poje ženski tercet ob harmoniki; 17.00 Popoldanski koncert lahke glasbe — iz operetnega sveta; 18.15 Glasbeni mozaik; 22.30 Plesna glasba.

TOREK, 26. X.: 13.45 Zabavna glasba; 14.15 Beleške o medicini; 14.45 Kulturno življenje na Primorskem; 15.00 Štirje fantje in veseli godci igrajo za dobro voljo; 17.00 Iz baletnih suit P. I. Čajkovskega; 17.30 Srbske in dalmatinske narodne pesmi; 18.35 Mali ansambli — veliko hrupa. Spored zabavnih in plesnih melodij; 20.00 R. Strauss »Elektra«, opera, 1. dejanje. Solisti, zbor in orkester Florentinskega Festivala. Dirigent D. Mitropulos; 21.45 Plesna glasba.

SREDA, 27. X.: 11.30 Solska ura 13.45 Zabavna glasba; 14.15 Beleške o kulturi; 14.45 Od Triglavu do Jadrana; 15.00 »Ko b' sodov ne b'lo...« in druge vinske narodne pesmi; 17.00 Iz melodije v ritem — spored lahke in zabavne glasbe; 18.15 Za vsakogar nekaj; 22.42 Plesna glasba.

ČETRTEK, 28. X.: 13.45 Zabavna glasba; 14.15 Beleške o tehniki; 14.45 Kulturni razgledi; 15.00 Narodne in umetne pesmi poje ženski oktet iz Tolmina; 17.00 Jugoslovanski pevci pred našim mikrofonom. J. Linušček (tenor), M. Čengalovič (bas), Anita Mezetova (soprano), Vl. Ruždjak (bariton). Pri klavirju J. Muraj; 18.15 Ob prijetnih melodijah z orkestrom »Roberta« in solistoma J. Roberts in J. Cassidy; 21.15 Plesna glasba.

PETEK, 29. X.: 13.45 Zabavna glasba; 14.00 Glasba po željah; 15.00 Slovenske narodne in umetne pesmi izvajajo slovenski oktet, vmes pojeta J. Triler in Zlata Gašperčič;

Barba Vane pravi...

alo. Pozdrav. Vaš Vane. To sem dolžan še od zadnjic. Upam, da mi niste zamerili, ker mi je preprečila višja sila, da se nisem mogel pošteno in kulturno posloviti od vas vseh skupaj.

Hudo me že skrbi, da ne bo preveč te moje pisarije o elektriki. Toda ne gre drugače in moram tudi danes moriti poštene ljudi s to zadevo. Glejte, kaj se mi je ta teden dogodilo: Maham jo takole naokoli po naših kraških vaseh in pridem v Lokev. Ker se je pripravljalo k dežju, sem stopil v najbližjo hišo z namenom, da malo povodrim. Na vratih pa bi me kmalu podrla gospodinja, ki se ji je nekam strašno mudilo. Seveda sem jo povprašal, kam teče. »Moram hitro po petrolej,« mi pravi, »kaže, da bo slabo vreme. Če strela udari v električno napeljavo in zgorijo varovalke, bo vsa vas tri dni brez luči, kakor je to zadnje čase navada.« Povedala mi je, da morajo toliko časa čakati na strokovnjaka, ki pride v podobnih primerih iz Sežane. Seveda sem jim razložil, da strokovnjaki ne rastejo na brinjah in jih moramo čuvati, kot se to spodobi; pa je kar naprej gnala svojo, češ da bi strokovnjak vseeno prišel lahko prej, čeprav so jesenski dnevi za nekaj procentov krajši od poletnih. To stvar so mi potrdili tudi drugi.

Danes vam bom zaupal še eno skrivnost. Zadnje čase se vse modernizira in tudi jaz nočem zaostati. Zato sem se mehaniziral in kupil čarobno skrinjico, v katero bom poslej spravljaj svoje kliente. Mi vsaj ne bo treba toliko pisati, obenem pa bom na vse pretege dokumentiran. Vidite pričujočo fotografijo? Lahko ji damo naslov »Gostinsko tihožitje«. Pa da ne boste mislili, da je napis še iz kame-

ne dobe. Ne. Komaj nekaj mesecev krasi eno naših obalnih mest v Slovenski Istri in vabi turiste. Res da je precej pomanjkljiv, kar se tiče pravopisa, toda spričo tega, da svojemu namenu le odgovarja, bi odbor za olepšavo mesta v Piranu

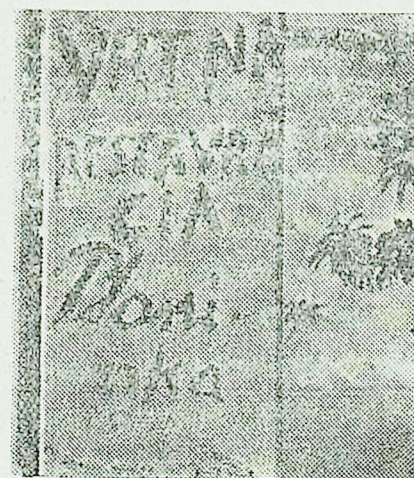

Foto Vane

še enkrat lahko zamižal. O umetniški vrednosti raje ne govorim, ker ne maram izzvati nepotrebnih razprtij in strokovnih razprav.

To pa še ni vse. Pritisnil sem tudi tisto brano ali kar je že, ki leži ne vem koliko časa na dvorišču za občinskimi odborom v Senožcah in menda niti več ne vedo čigava je. Ob žalostnem pogledu na propadajoči stroj pa je leča počila in zato ni bilo nič iz moje fotostikarije. Verjetno bom to lahko ponovil, ker mi pišejo, da je še vedno na starem mestu.

Nedelja je lep dan, ki ga je bog ustvaril menda s posebnim namenom na finančni efekt svojih obratov. Vendar pa ga danes tolče po

vsej dolžini konkurenca naših gostinskih podjetij, zato mu je verjetno že žal, ker ni dobro premislil zadeve. No, ker pa mene ne vleče ne na eno ne na drugo stran, jo ob nedeljah mahnem na izlet. Zadnjic sem bil na primer v Idriji. Iskal sem znanca, da bi se z njim pogovoril in, ker ga nisem našel ne v nebesih (tako pravijo gostilni pod gradom) ne na zemlji, sem se sprehodil po mestu. Kupil bi bil rad nedeljski časopis, pa nikakor nisem mogel stakniti prodajalne. Obrnil sem na mimodidoče in jim zaupal svoje težave. »Čajtnge išek«, so se spogledali in nasmejali, kot da je samo po sebi razumljivo, kakšen tepec sem, da na tak dan zahtevam časopis, ko sploh ni časa za branje. Prav, sem rekel, če zdrži brez tega 6.000 Idrijčanov, bom pa še jaz.

Če je vreme lepo po navadi vsak dan popoldne malo pokolesarim. Sam ne vem, kaj me je prijel, da sem se napotil proti Dekanom. Hotel sem priti na vsak način v vas, čeprav je cesta tako zdelana, da je nekaj takega skoraj nemogoče. Večkrat zaporedoma se mi je zgodila nesreča, vendar sem padel samo trikrat, kar ni mnogo, saj je ceste skoro en kilometer. Ker sem enkrat nežno udaril z nosom na cestišče, sem se tudi ob blizu prepiral, da je cesta res slaba. Obenem pa sem zaznamoval, kje je potrebna grušča. Sicer mi ni dosti za nos, ker ga imam še iz virejšnjih let in sem ga dobil brez faktorja, toda polomil sem tudi kolo, kar je popolnoma druga stvar. Zdaj se ne čudim več Dekančanom, da so kar naprej na vratih trgovin z rezervnimi deli za kolesa.

Danes pišem podnevi. Zato bom tudi končal tako, kot se spodobi. Vedno na razpolago

vaš Vane.